

Tallinna Tehnikaülikool
Insenerigraafika keskus

Saari	4
Tävik	5
3D-pool	6
Kõnnilager	7
Koonusõige (ellips)	8
Koonusõige (parabool)	9
Koonusõige (hüperbool)	10
Põhrvaated	11
3D-küür	12
YÜÜ	13
Käsitatus	14
Tõlkesõnast	15
Toruklamber	16
Laagrikorpus	18
3D-maja	19
Kuusk	21
3D-inimene	24
3D-inimene nurga	25
Põhjoon (3D-solid)	26
3D-mööbel	28
3D-maja koos ümbrusega	29
3D-krüvijoone	34
3D-keerdtrepp	35
Kõlakoda	36
Tsüstern	38
Nimekaart	40

ARVUTIGRAAFIKA II

ÜLESANNETE KOGU

Koostanud: Rein Mägi
Heino Möldre

Tallinn
2002

SISUKORD

Saateks	4
Tiivik	5
3D-polyline	6
Kuullaager	7
Koonuslõige (ellips)	8
Koonuslõige (parabool)	9
Koonuslõige (hüperbool)	10
Põhivaated	11
3D-katus	12
Võll	13
Käsiratas	14
Teisendusülesanne	15
Toruklamber	16
Laagrikorpus	18
3D-maja	19
Kuusk	23
3D-inimene	24
3D-inimene näoga	25
Pea loomine (3D-solid)	26
3D-mööbel	28
3D-maja koos ümbrusega	29
3D-kruvijoon	34
3D-keerdtrepp	35
Kõlakoda	36
Tsistern	38
Nimekaart	40

SAATEKS

Käesolevad harjutusülesanded on ette nähtud õppeaine *Arvutigraafika II* praktilistes tundides, seega kolmemõõtmeliste (3D) kujundite modelleerimisel. Eelnevalt peaks olema läbitud kahemõõtmelisi objekte käsitlev kursus *Arvutigraafika I*. Kolmemõõtmelisi (ruumilisi) kujundeid saab tekitada:

1. Kahemõõtmelistele (2D) joontele kolmanda (z-suunalise) mõõtme – kõrguse (*Thickness*) lisamisega. Joone laiust (xy-tasapinnal) saab anda ainult polüjoone laiuse-parameetriga (*Polyline width*). Vaata näitena lk 5. Sellist moodust võib nimetada ka pseudo-3Dks.
2. Ruumilise joon-objekti (*3D-polyline*) abil. Vaata näitena lk 6.
3. Õõnespindade (*Surfaces*) kasutamisega. Need pinnad koosnevad tegelikult polüjoonte võrguga (*Polyline mesh*) seotud tasapinnalistest tahkudest (*Faces*). Võrgu tihedus erinevates (*m* ja *n*) suundades tuleb enne õõnespinna tekitamist seadistada parameetritega *Surftab1* ja *Surftab2*. Vaata näidetena lk 7 ja 36. Selliste pindade korral ei ole paraku võimalik saada nende omavahelisi lõikejooni.
4. Tahkete kehade (*3D-Solid*) abil. Selline moodus põhineb lõplike elementide meetodil (*FEM*) ning on kõige täiuslikum. Siin on võimalik objektidega teha mahulisi *Boole*'i tehteid – ühendamist (*Union*), lahutamist (*Subtract*) ja ühisosa leidmist (*Subtract*). Seejuures pindade lõikejooned tekivad automaatselt. Valdav osa ülesandeid põhinebki just *3D-Solid* modelleerimisel

Harjutusülesanded sisaldavad nii masinaehituslikke kui ka ehituslikke objekte.

Ruumipunktide määratlemisel (*Specify point:*) on võimalikud variandid:

- absoluutkoordinaatidega: *x,y,z*;
- suhteliste koordinaatidega eelmise punkti suhtes: *@Δx, Δy, Δz*;
- koordinaatfiltril abil: *.x, .y, .z, .xy, .xz, .yz*;
- olemasolevate objektide punktide “snäppimisega” (*Object snap*).

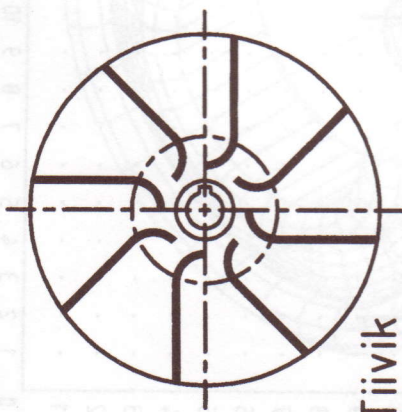
Ohutuse mõttes oleks tungiv soovitus juba enne joonestamisele asumist anda oma tulevasele failile unikaalne nimi (*File>Save as*) ning aeg-ajalt seansi käigus kasutada *Save*-käsku. Otsinguraskuste vältimiseks tulevikus oleks vajalik see *filename* “salvestada” ka oma taskumärkmikusse.

Abimaterjalina oleks soovitav kasutada õpperaamatuid:

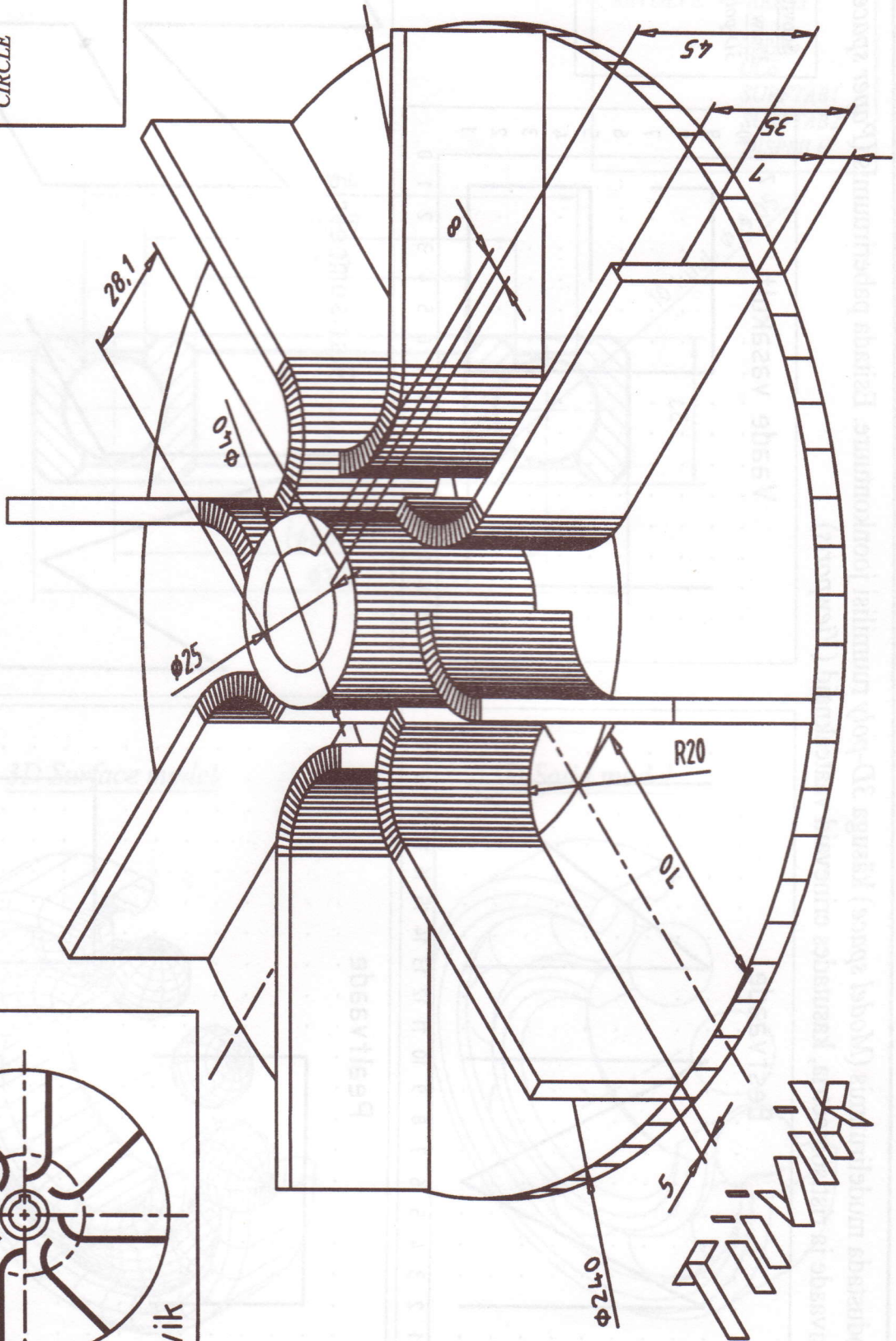
- *Arvutijoonestus I. AutoCAD. Lühikonspekt. (Koostanud Leo Türn). TTÜ, Tallinn 2000, 300 lk.*
- *Arvutijoonestus II. AutoCAD. Kolmemõõtmelised kujundid I. (Koostanud Leo Türn). TTÜ, Tallinn 1997, 142 lk.*

Moodustada tiiviku ruumiline mudel, kasutades
joon-objektide kõrgusmõõdet *Thickness*

- Soovitatavad käsud:
- Draw
  - LINE
  - PLINE
  - CIRCLE
  - Modify:
  - OFFSET
  - TRIM
  - ARRAY
  - Muud:
  - CHANGE
  - (Properties)

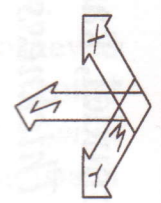
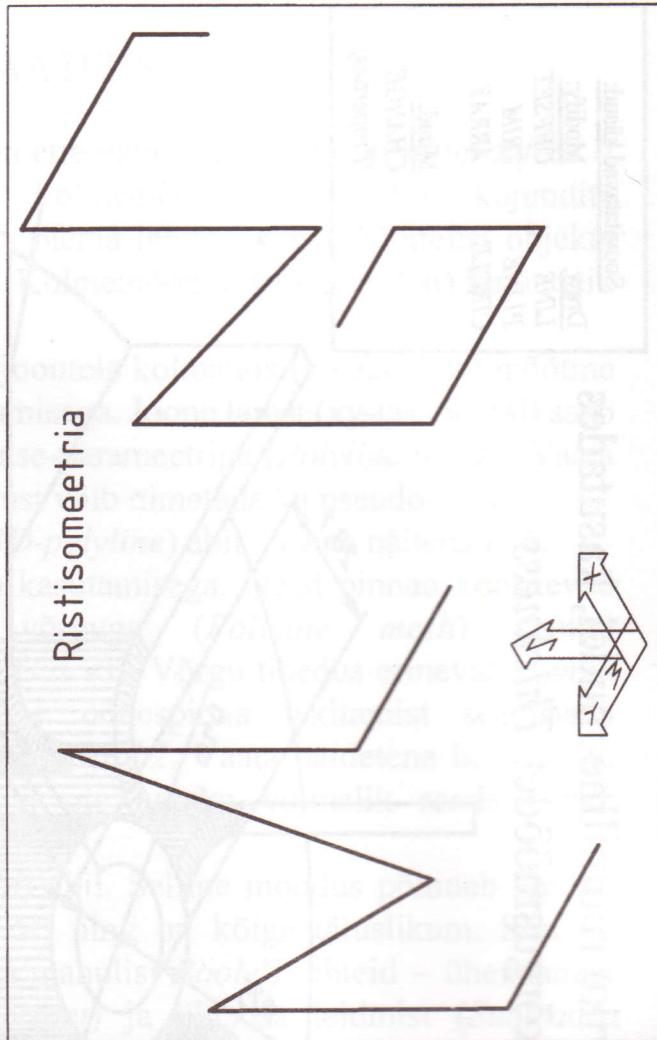
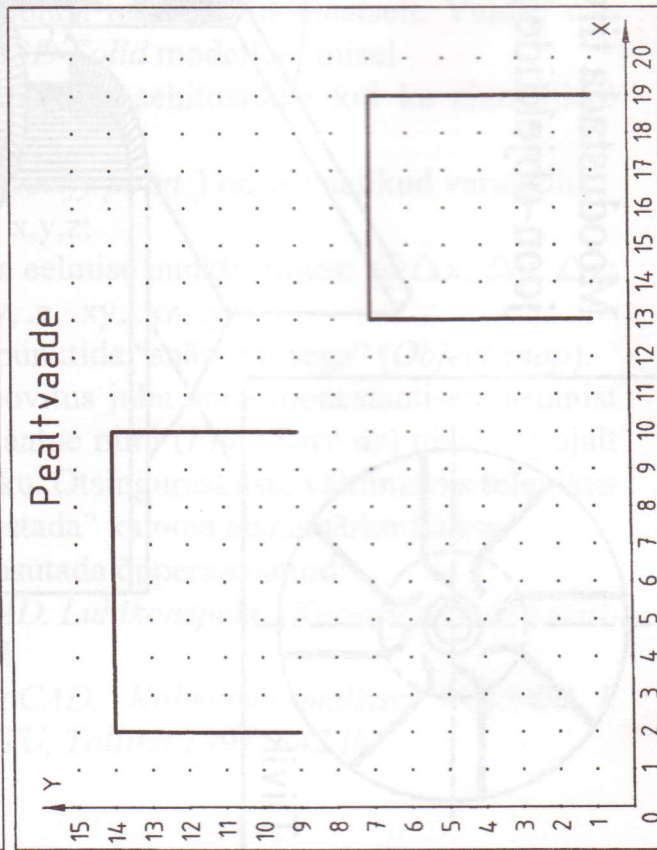
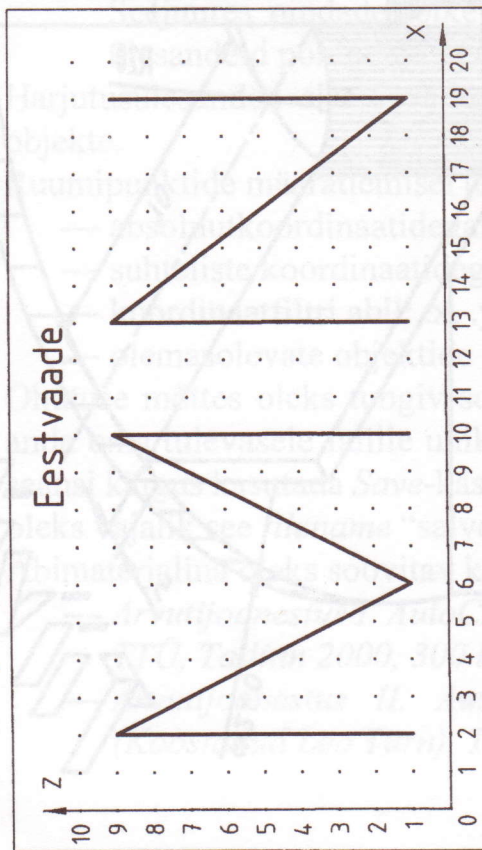
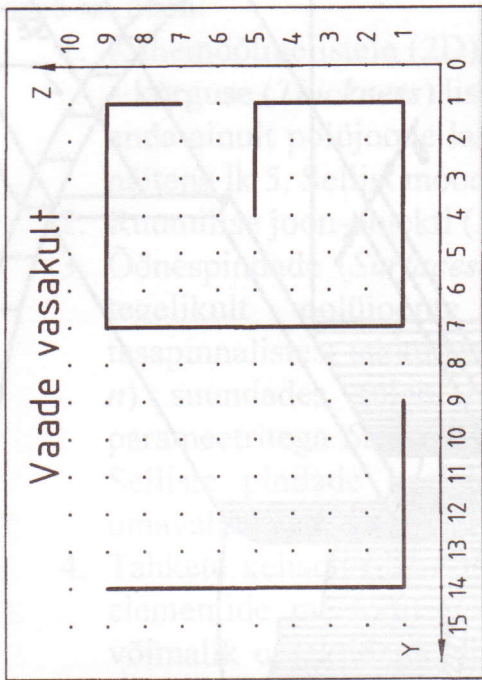
Tiivik

Tiivik

Moodustada mudeliruumis (*Model space*) käsuga *3D-poly* ruumilisi joonkontuure. Esitada paberiruumis (*Paper space*) objektide kolmvaade ja ristisomeetria, kasutades erinevaid vaateaknaid (*Viewports*)

Soovitatavad käsud:
 Draw 3D-poly
 Modify: PEDIT
 Muud: PSPACE VPORTS GRID

3D-polyline

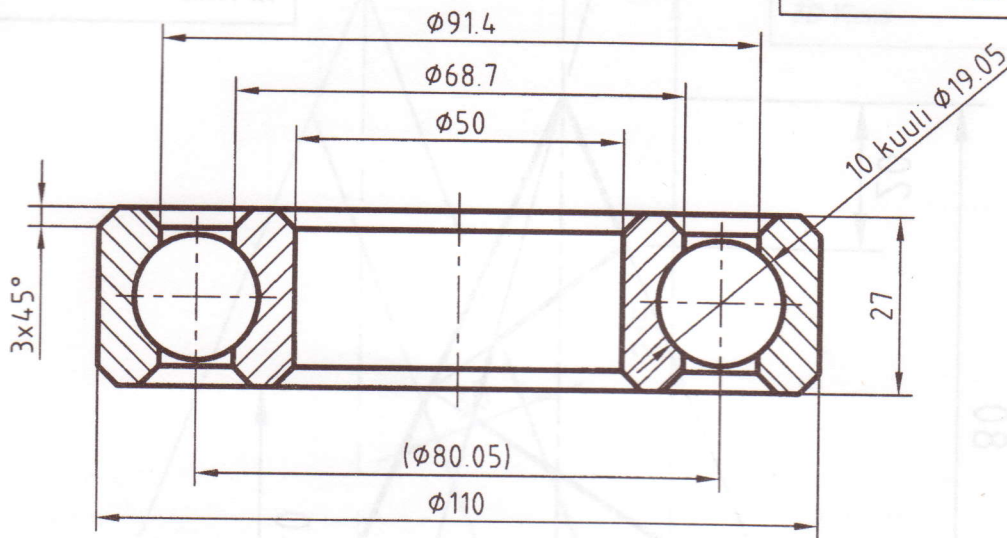
Teha kuullaagri kolmemõõtmeline mudel, kasutades:

- 1) õõnespindu (*3D Surface model*),
- 2) tahke keha mudelit (*3D Solid model*)

Soovitavad käsud:

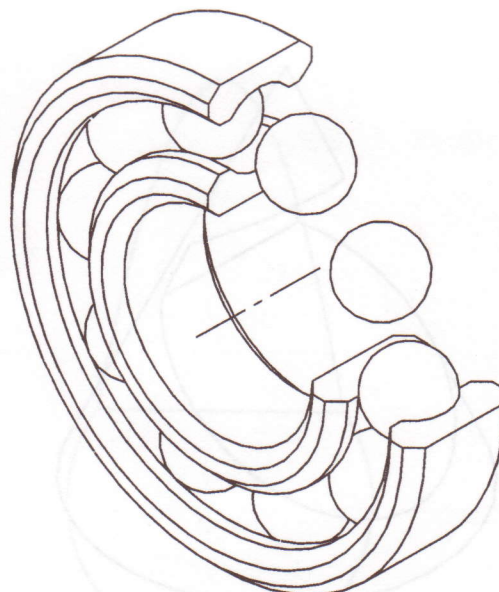
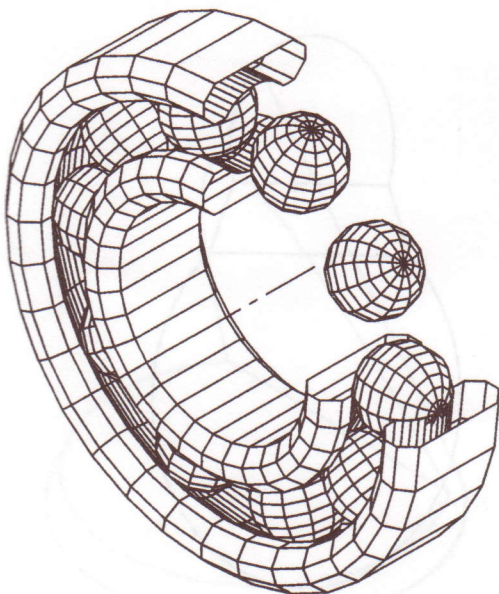
<u>Draw</u>	<u>Modify:</u>
LINE	OFFSET
PLINE	CHAMFER
REVSURF	PEDIT
REVOLVE	ARRAY

Muud:
 UCS
 SURFTAB1
 SURFTAB2
 DISPSILH

3D Surface model

3D Solid model

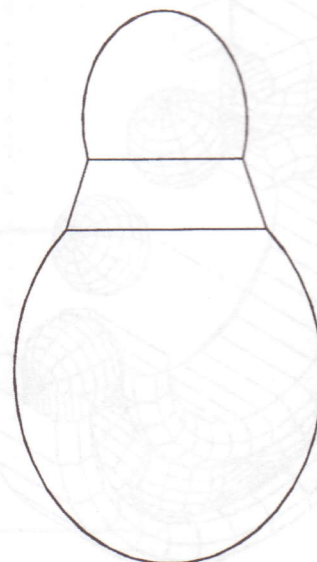
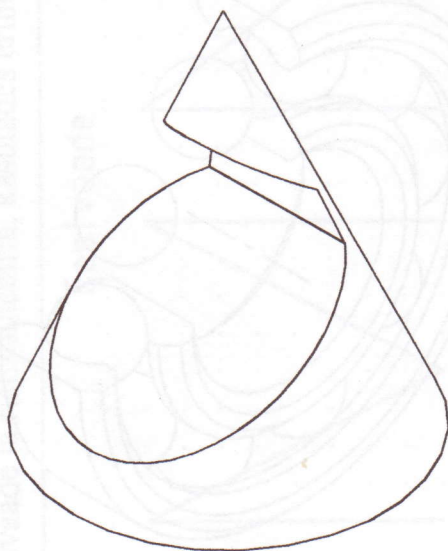
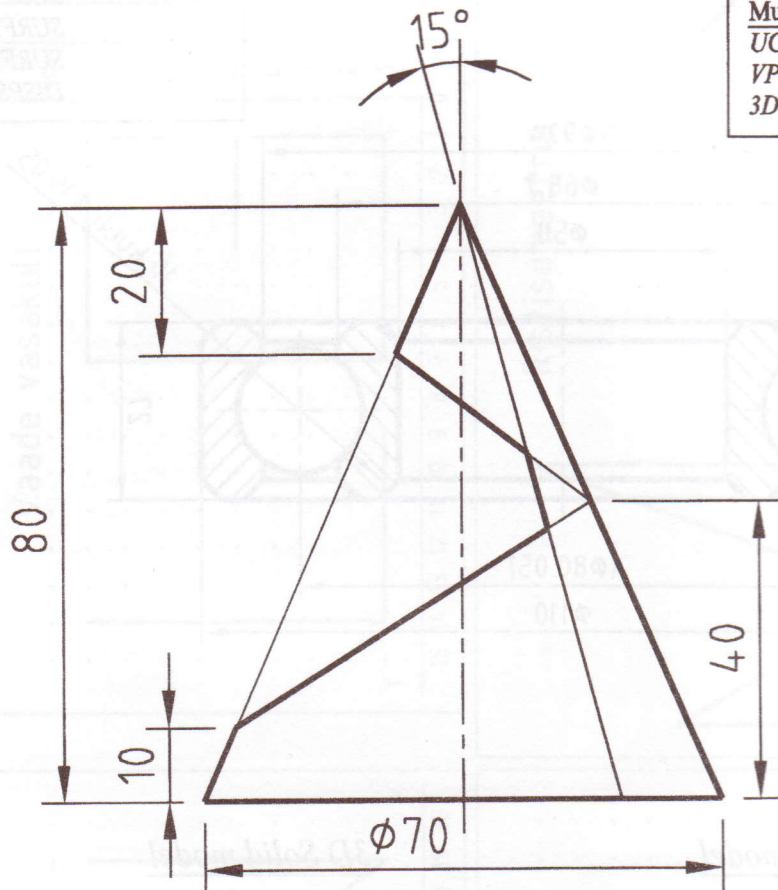

Kuullaager

Teha lõigatud koonuse 3D-Solid mudel. Paberruumis (*Paperspace*) esitada mudeli kolmvaade ja ristisomeetiline kujutis. Konstrueerida tasapinnaliste koonuslõigete originaalvormid

Soovitavad käsud:

<u>Draw</u>	<u>Modify:</u>
LINE	OFFSET
PLINE	TRIM
CIRCLE	EXPLODE
CONE	SUBTRACT
EXTRUDE	INTERSECT
<u>Muud</u>	ROTATE3D
UCS	
VPORTS	
3D Views	

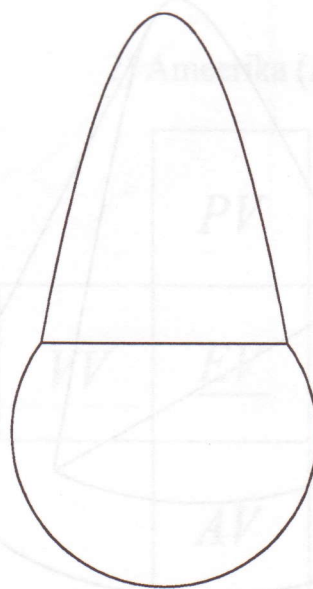
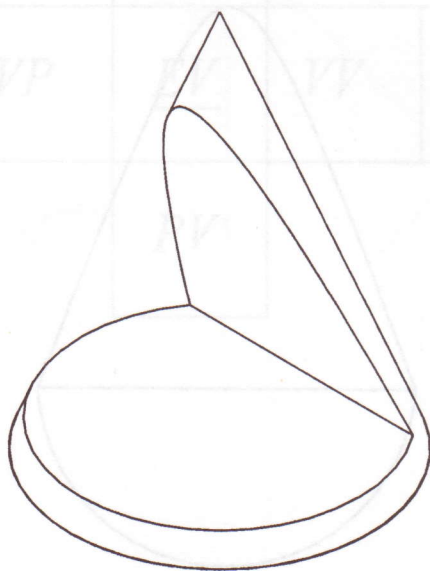
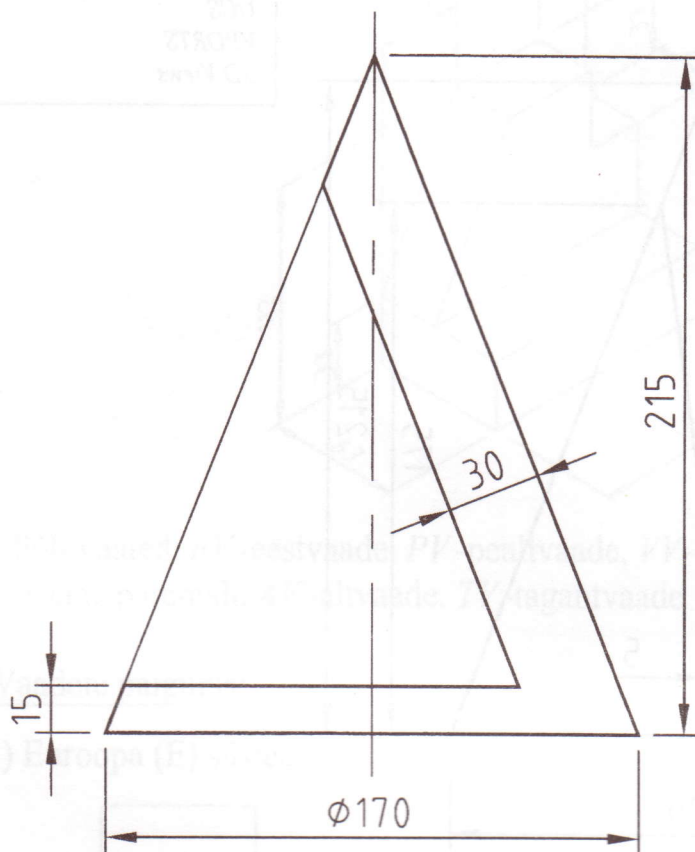

Koonuslõige (ellips)

Teha lõigatud koonuse 3D-Solid mudel. Paberruumis (*Paperspace*) esitada mudeli kolmvaade ja ristisomeetiline kujutis. Konstrueerida tasapinnaliste koonuslõigete originaalvormid

Soovitavad käsud:

Draw	Modify:
LINE	OFFSET
PLINE	TRIM
CIRCLE	EXPLODE
CONE	SUBTRACT
EXTRUDE	INTERSECT
Muud	ROTATE3D
UCS	
VPORIS	
3D Views	

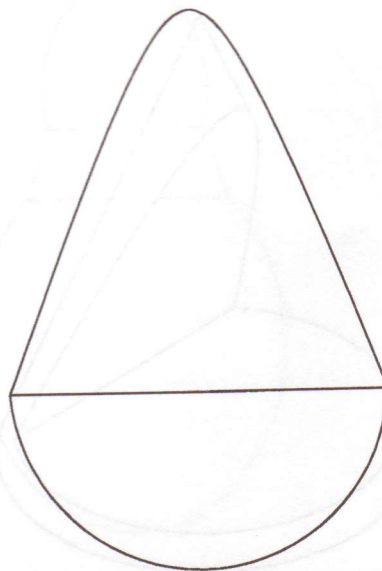
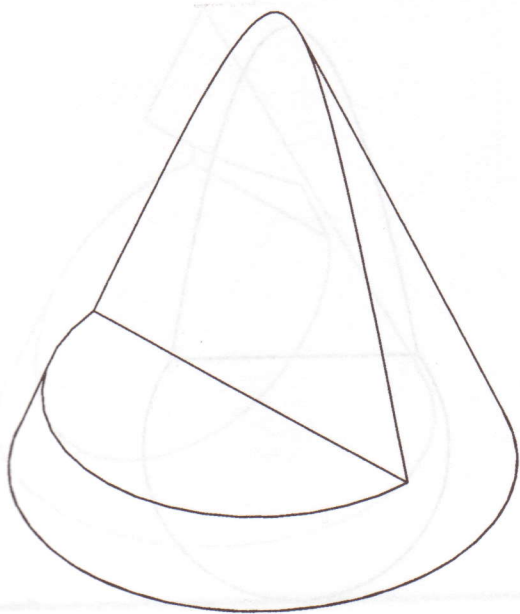
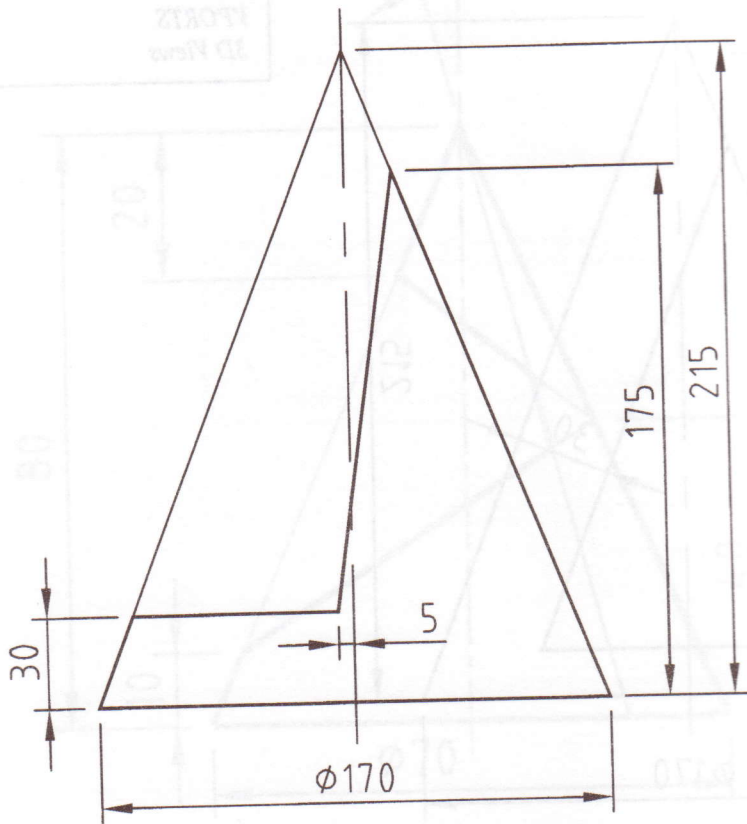
Koonuslõige (parabool)

Teha lõigatud koonuse 3D-Solid mudel. Paberruumis (Paperspace) esitada mudeli kolmvaade ja ristsomeetriline kujutis. Konstrueerida tasapinnaliste koonuslõigete originaalvormid

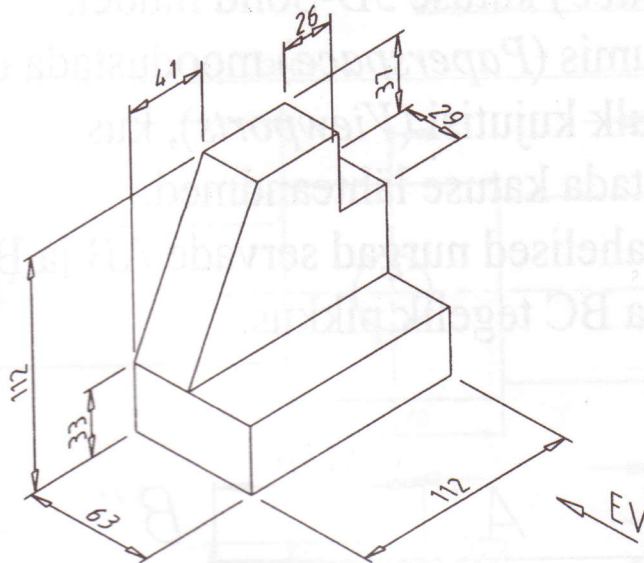
Soovitavad käsud:

Draw	Modify:
LINE	OFFSET
PLINE	TRIM
CIRCLE	EXPLODE
CONE	SUBTRACT
EXTRUDE	INTERSECT
	ROTATE3D
Muud	
UCS	
VPORTS	
3D Views	

Koonuslõige (hüperbool)

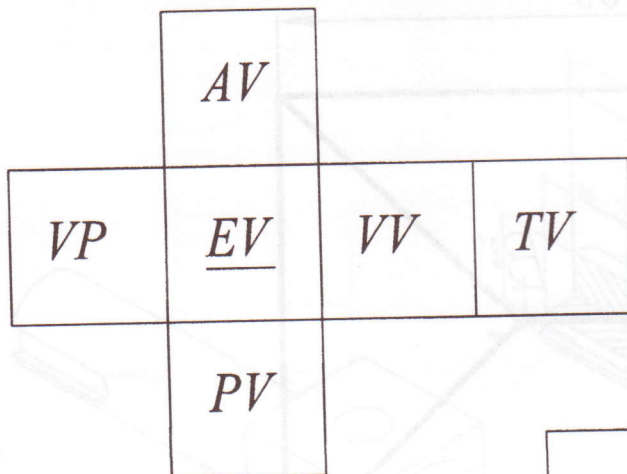
Tehke antud detailist (3D-Solid)
6 põhivaadet: 1) Euroopa- ja 2) Ameerika
süsteemis

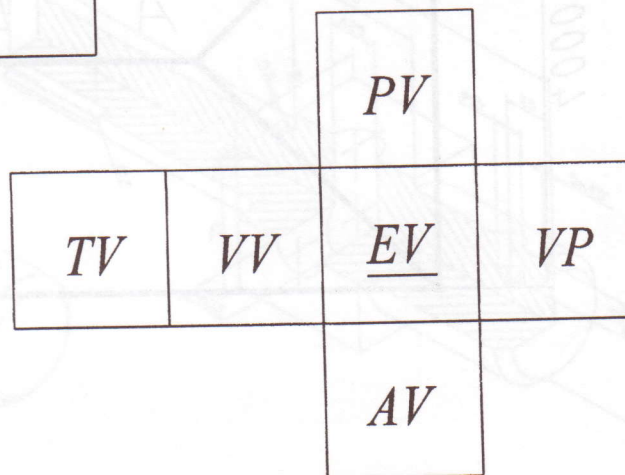
Põhivaated: *EV*-eestvaade, *PV*-pealtvaade, *VV*-vaade vasakult, *VP*-vaade paremalt, *AV*-altvaade, *TV*-tagantvaade

Vaadete paigutus:

1) Euroopa (E) süsteemis:

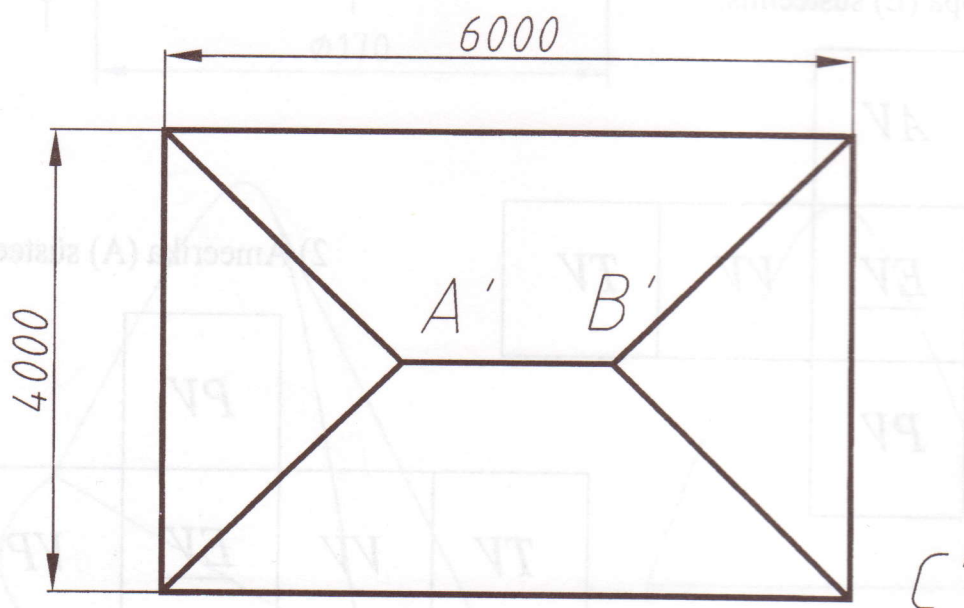
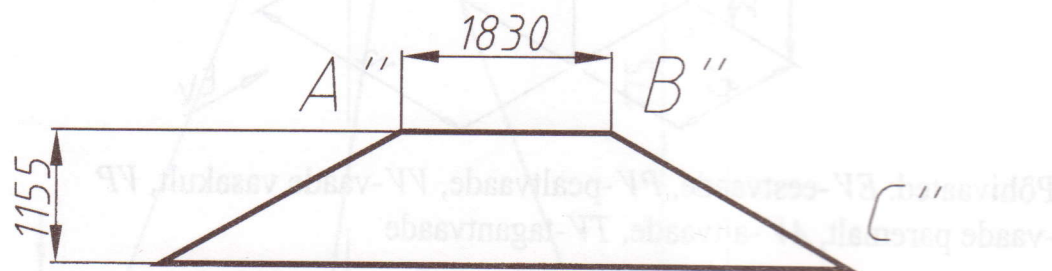

2) Ameerika (A) süsteemis:

Põhivaated

Antud viilkatuse kaksvaade koos mõõtmetega.
 Tehke mudeliruumis
 (*Modelspace*) katuse 3D-Solid mudel.
 Paberiruumis (*Paperspace*) moodustada objektist
 vajalik hulk kujutisi (*Viewports*), kus
 mõõtmestada katuse lähteandmed,
 tahkudevahelised nurgad servade AB ja BC juures
 ning serva BC tegelik pikkus.

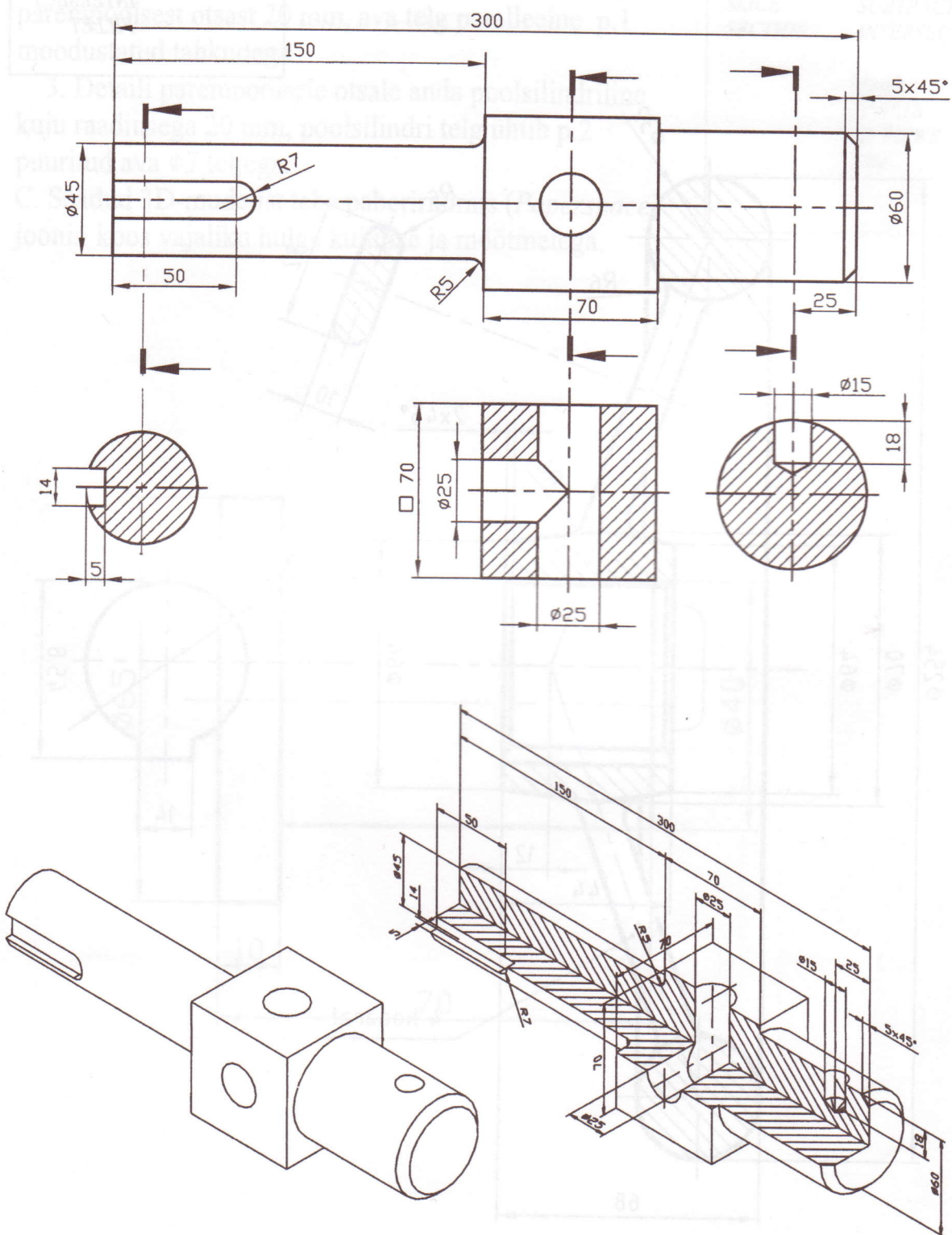

3D-katus

Valmistada võlli 3D-mudel.
Teha mudelil väljalõige ja viirutada
lõikepinnad. Mõõtmestada
ristisomeetriline kujutis

Soovitavad käsud:

<u>Draw</u>	<u>Modify:</u>	<u>Muud:</u>
LINE	OFFSET	UCS
PLINE	UNION	DIM
REVOLVE	SUBTRACT	
EXTRUDE	FILLET	
BOX	ROTATE3D	

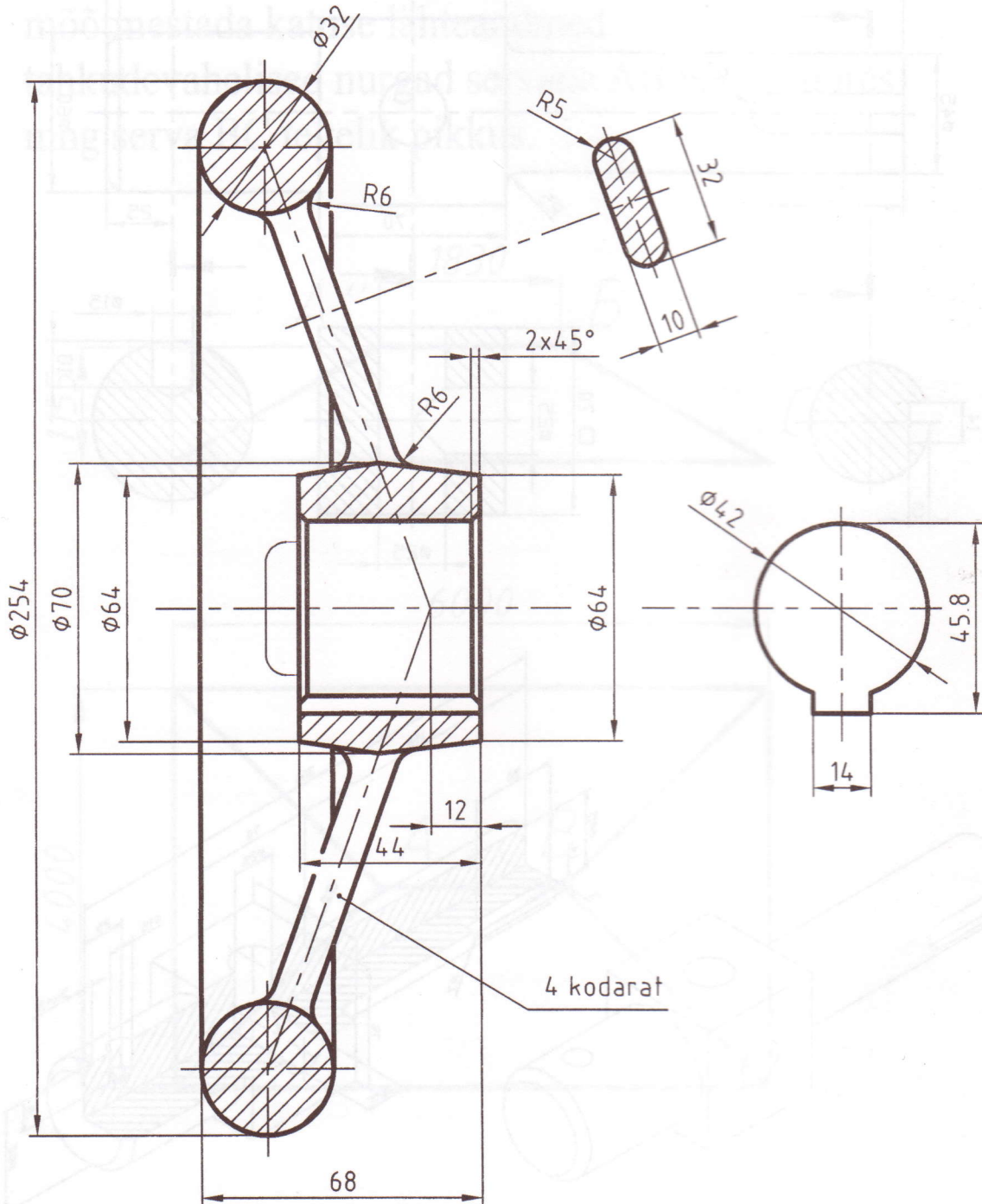

Võll

Teha käsiratta ruumiline mudel (3D-Solid)

Soovitavad käsud:

Draw	Modify:
LINE	OFFSET
PLINE	TRIM
REVOLVE	3DARRAY
EXTRUDE	UNION
TORUS	SUBTRACT
	INTERSECT
	FILLET

Käsiratas

A. Teha lähtetooriku 3D-Solid mudel.

B. Kujundada detail ümber järgmiselt:

1. Freesida vasakpoolne silindriline osa ($\phi 65$) lapikuks, teljega paralleelsete tahkude vahekaugus 50 mm.

2. Puurida teljega risti läbiv ava $\phi 7$; ava telje kaugus parempoolsest otsast 20 mm, ava telg paralleelne p.1 moodustatud tahkudega.

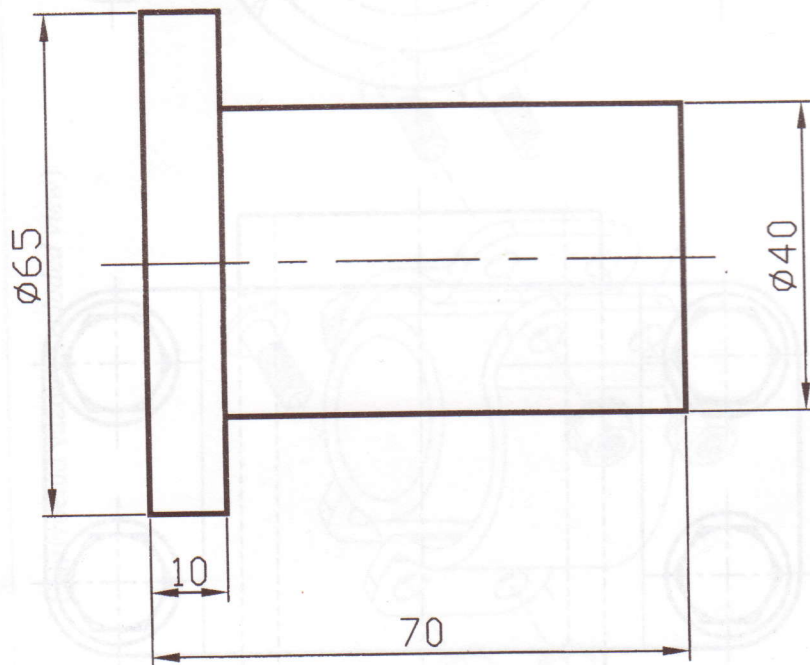
3. Detaili parempoolsele otsale anda poolsilindriline kaju raadiusega 20 mm; poolsilindri telg ühtib p.2 puuritud ava $\phi 7$ teljega.

C. Saadud 3D-mudelitest teha paberiruumis (*Paperspace*) joonis koos vajaliku hulga kujutise ja mõõtetega.

Soovitavad käsud:

Draw	Modify:
LINE	OFFSET
PLINE	COPY
REVOLVE	MOVE
CYLINDER	UNION
SLICE	SUBTRACT
SECTION	INTERSECT

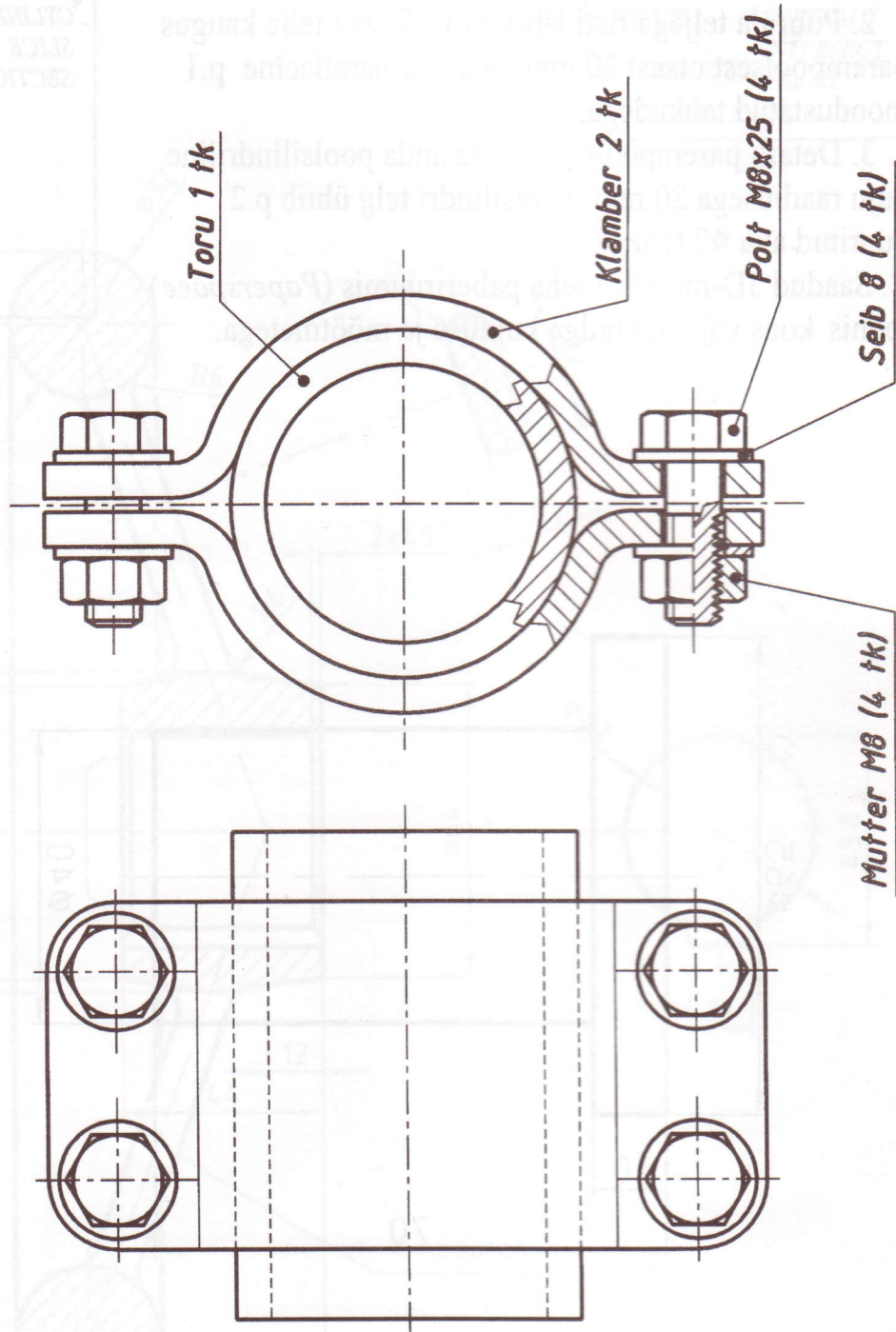
Muud:
VPORTS
3D VIEWS
DIM

Teisendusülesanne

Teha antud 2D-variandi baasil (fail: TORUKL) toruklambri isomeetriline koostejoonis formaadis A3 (*Paper space*). Lisada lahtivõetud vaade (*Exploded view*).

Märkus: Detailid paigutada eraldi kihtidesse (*Layer*)

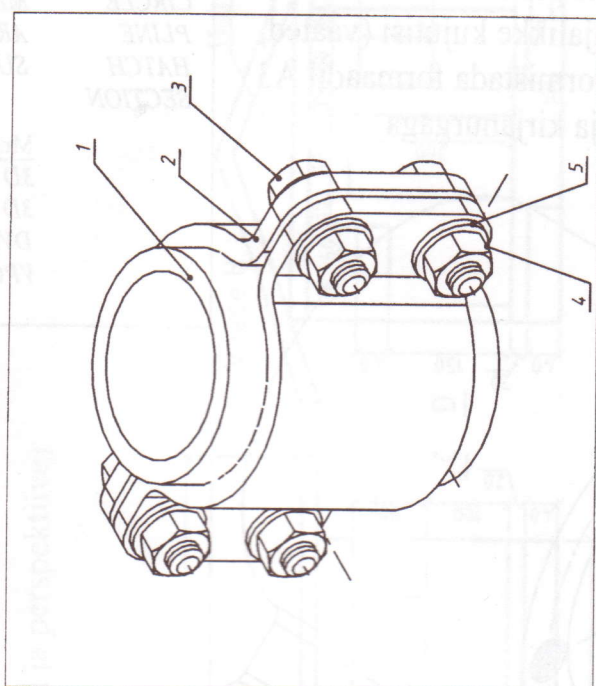
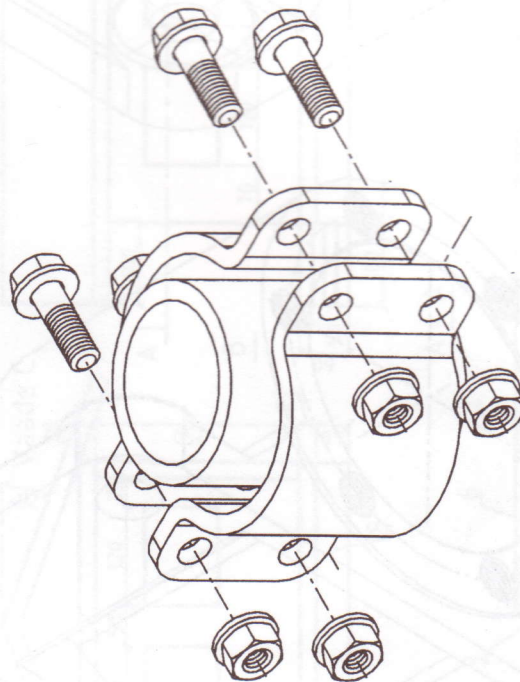

Toruklamber

Toruklambri koostejoonis koos tükitabeliga

4.20

Lahtivõetud vaade (Exploded view)

10	10	50	10	20	170	15
5	Seib 8	...	8	...	Hulk	Märkus
4	Mutter M8	...	4	...	Mass	Mööd: 1:1
3	Polt M8x25	...	4	...	Märkimata piirhälbed:	Formaal: A3
2	Klamber	TKL 0.02	2	...	H14, h14, ± IT14/2	Muudat: -
1	Toru	TKL 0.01	1	...	Tähis	Finaal: TORKL
Osa Väli	Nimetus (või materjal)					
	Materjal:					
Teostas	A.Tamm	01.02.00	Nimetus:			
Kontrollis	R.Mägi	01.02.00	Toruklamber koostejoonis			
Kinnitas			Leht:	1 / 1	Tähis:	TKL 0.00
Tallinna Tehnikaülikool						
70						

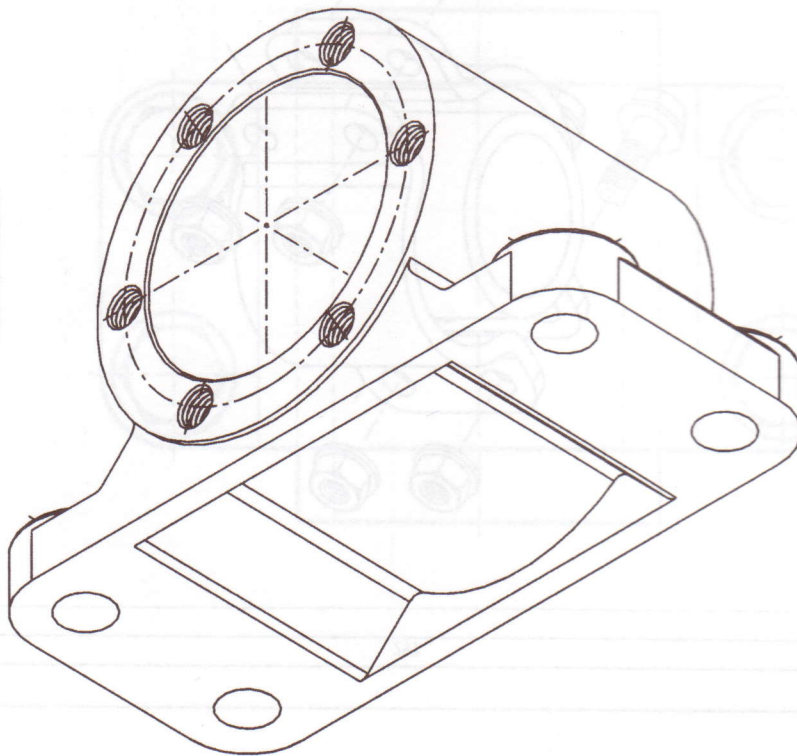
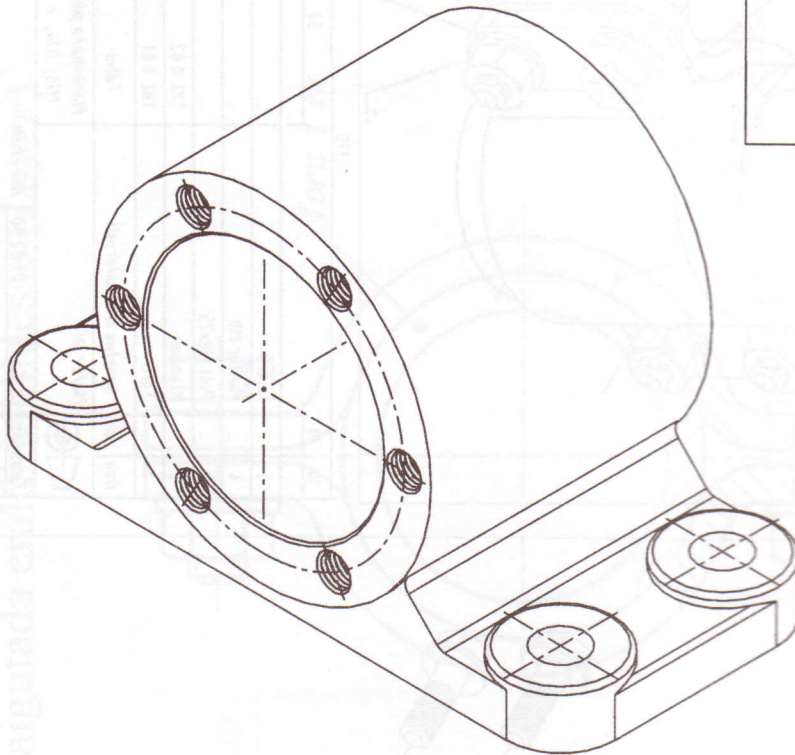

Antud laagrikorpuse 3D-Solid mudel (vt fail KOPRUS).
Kopeerida mudel oma joonisefaili (mudeliruumi
Modelspace) ja teha detaili joonis paberiruumis
Paperspace. Joonis sisaldagu vajalikke kujutisi (vaated,
lõiked) ning mõõtmeid. Joonis vormistada formaadil A3
(297x420 mm) koos raamjoone ja kirjanurgaga

Soovitavad käsud:

<u>Draw</u>	<u>Modify:</u>
LINE	OFFSET
CIRCLE	MIRROR
PLINE	ARRAY
HATCH	SUBTRACT
SECTION	

Muud:
3D ORBIT
3D VIEWS
DVIEW
VPORTS

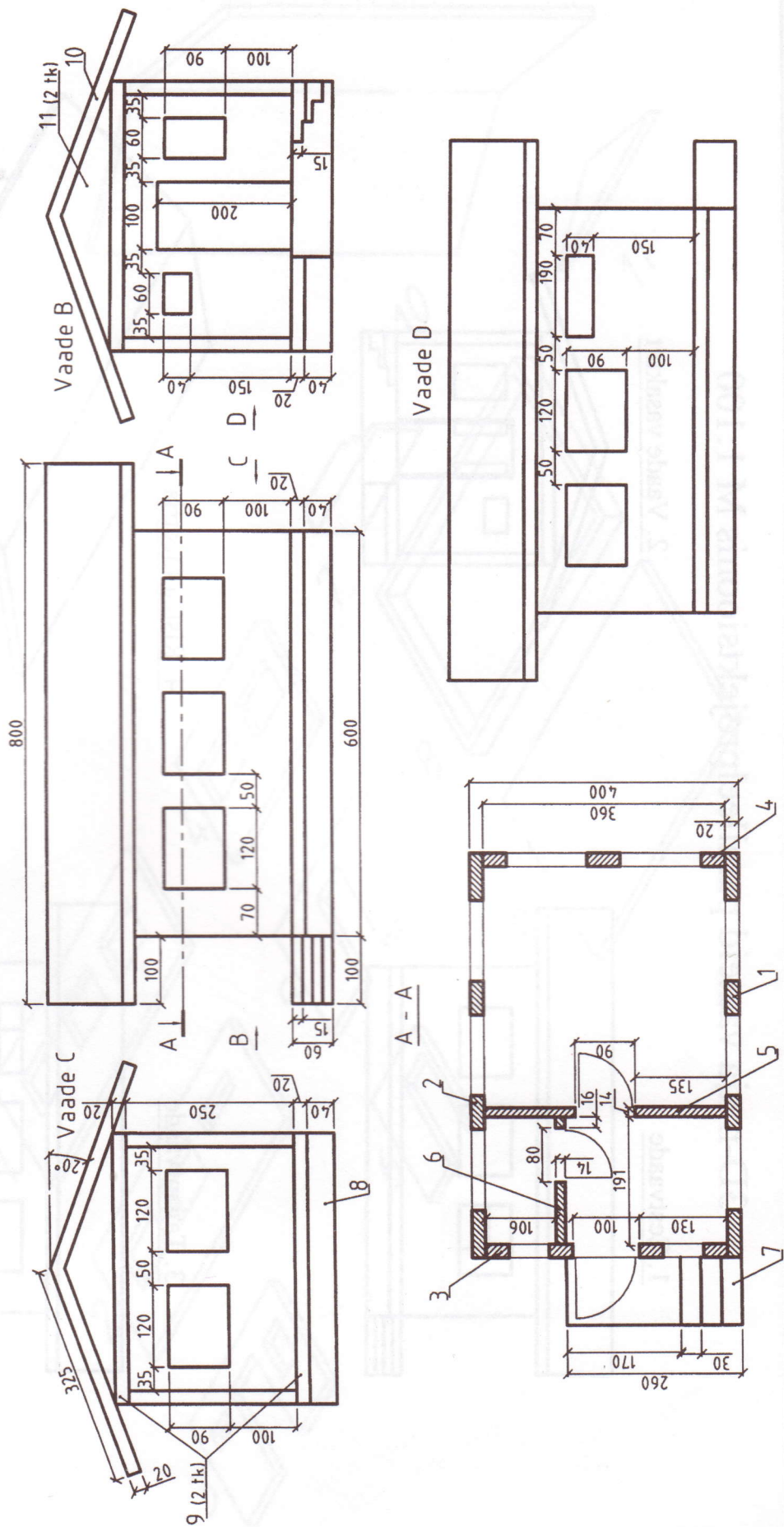
Laagrikorpus

Antud: Maja kujutised ja mõõtmed cm-tes.

Ülesanne: 1) Taha maja osadest (1,2,3,...,10,11) 3D-Solid objektid.

2) Koostada tehtud osadest maja.

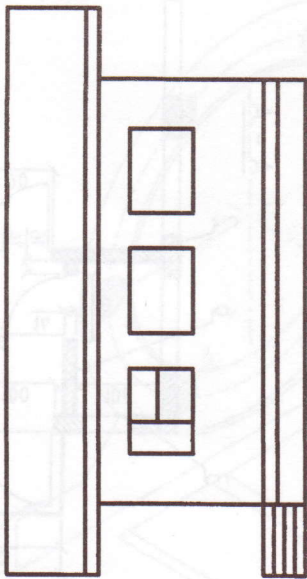
3) Moodustada majast välis- ja sisevaateid (aksonomeetriaid ja perspektiive)

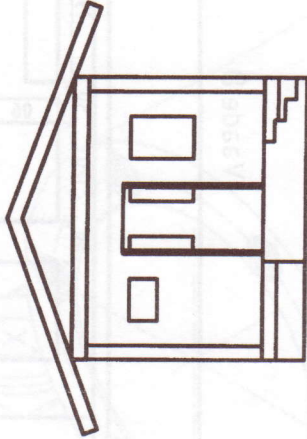
3D-maja

3D-maja vaateid paralleelprojektsioonis M 1:100

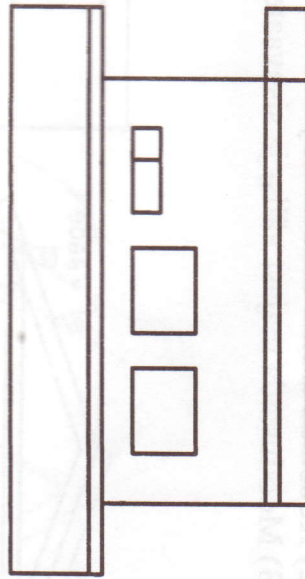
1. Eestvaade

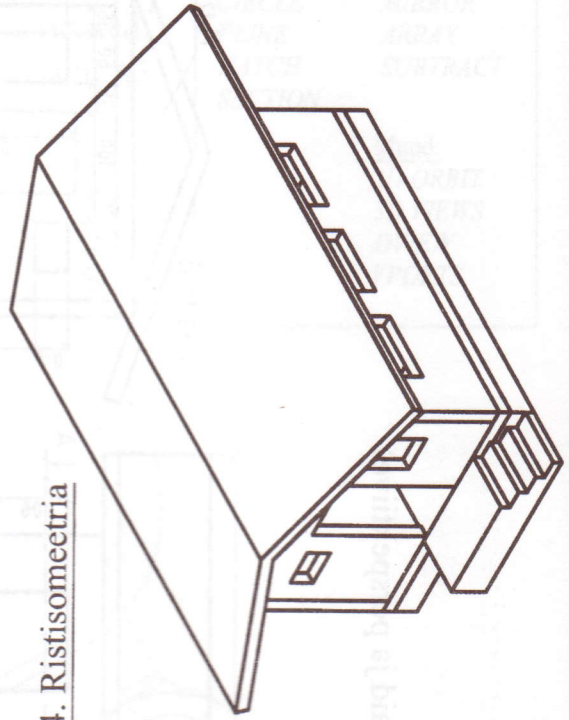
2. Vaade vasakult

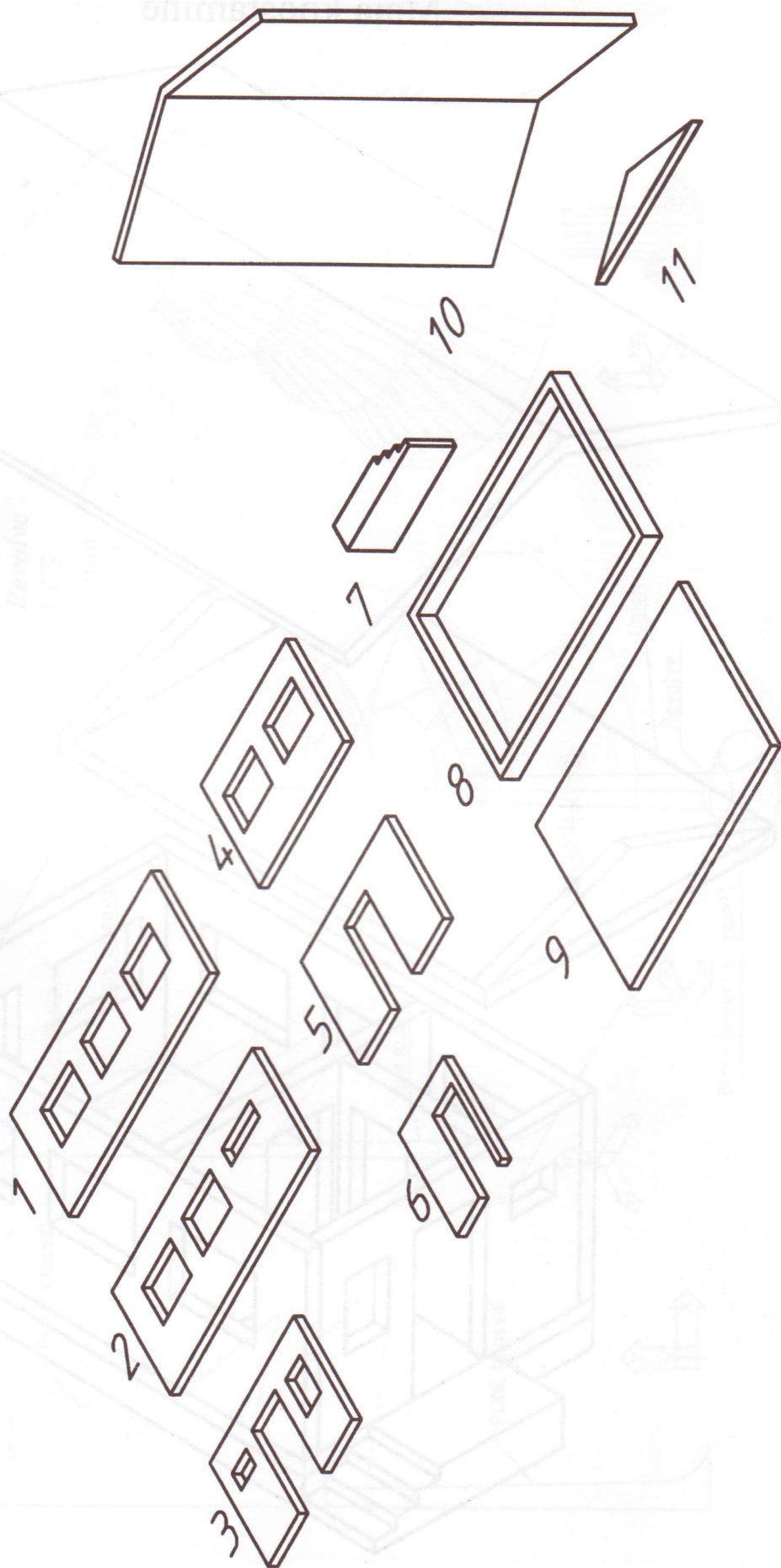
3. Tagantvaade

4. Ristisomeetria

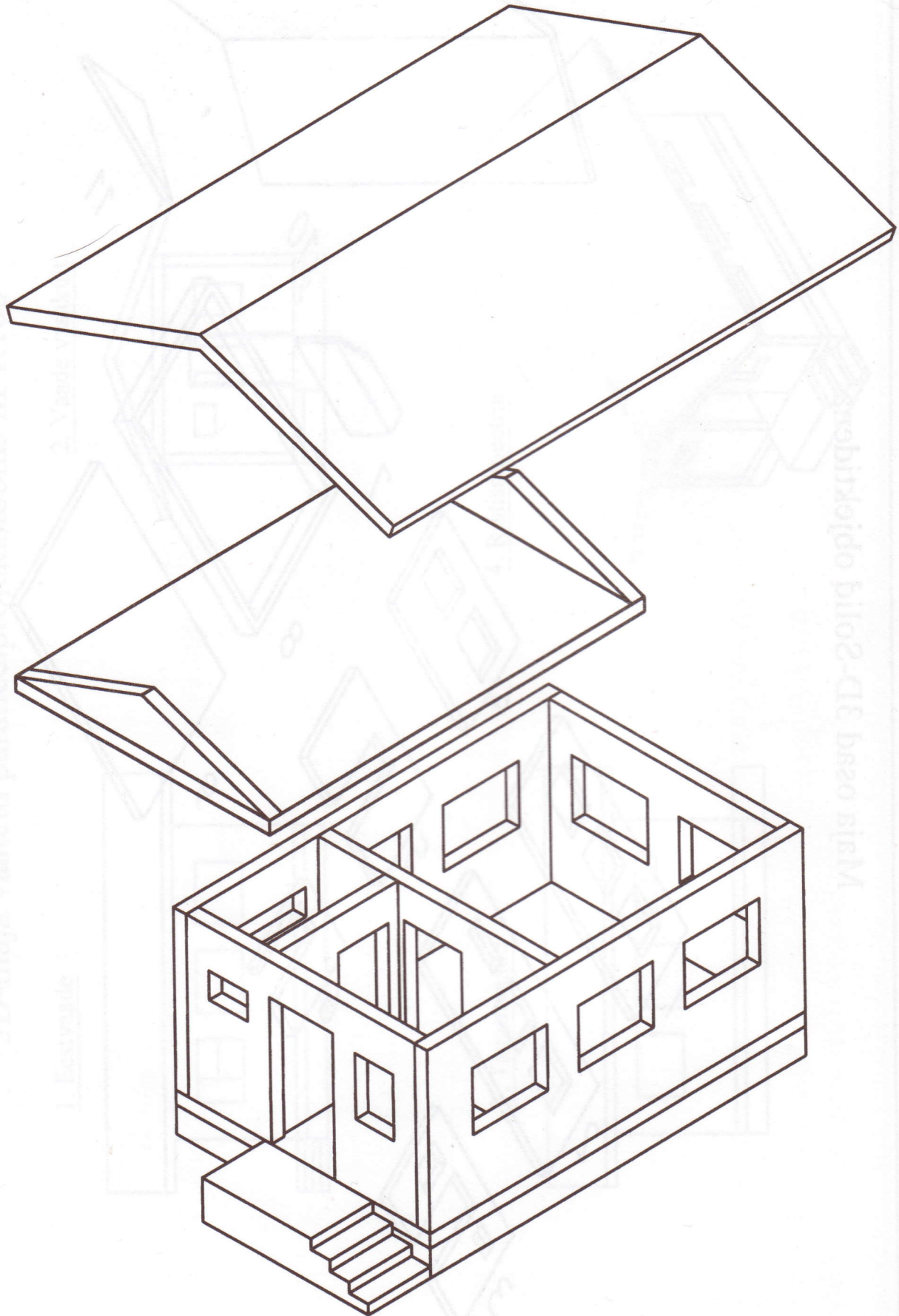

Maja osad 3D-Solid objektidena

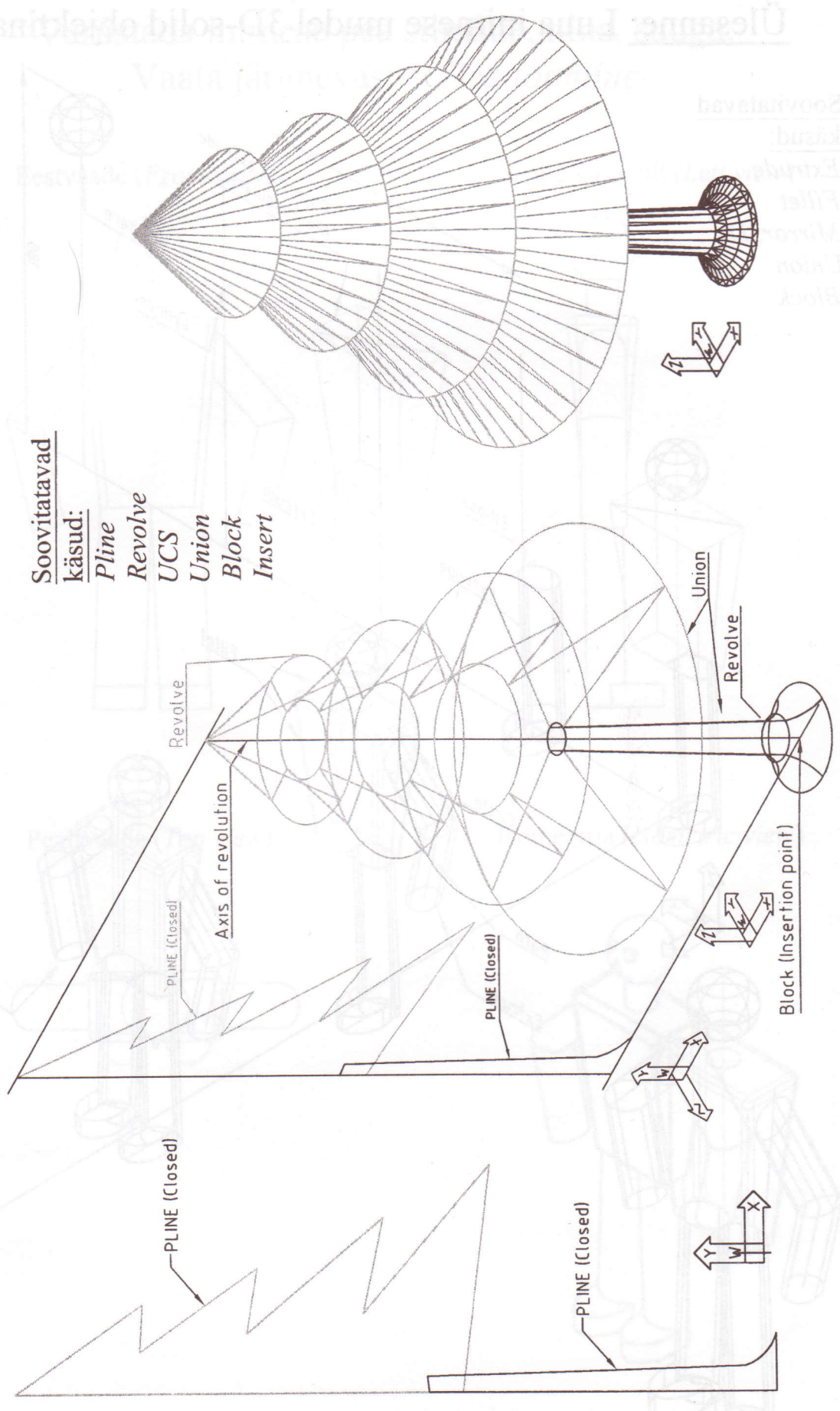
3D-maja

Maja koostamine

3D-maja

Ülesanne: Valmistada kuuse mudel 3D-Solid objektina

- Soovitavad käsud:
 Pline
 Revolve
 UCS
 Union
 Block
 Insert

Ülesanne: Luua inimese mudel 3D-solid objektina

Soovitavad

käsud:

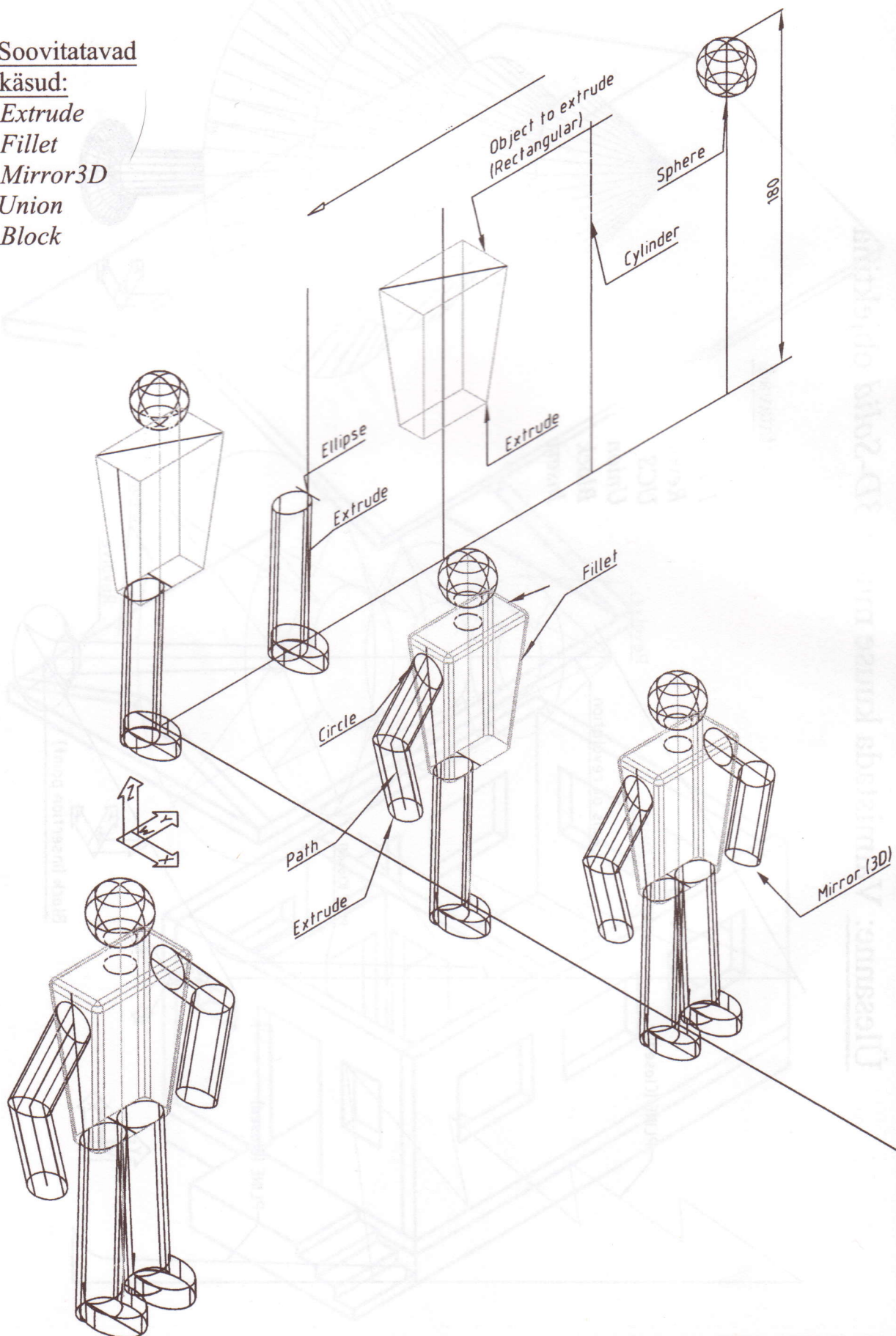
Extrude

Fillet

Mirror3D

Union

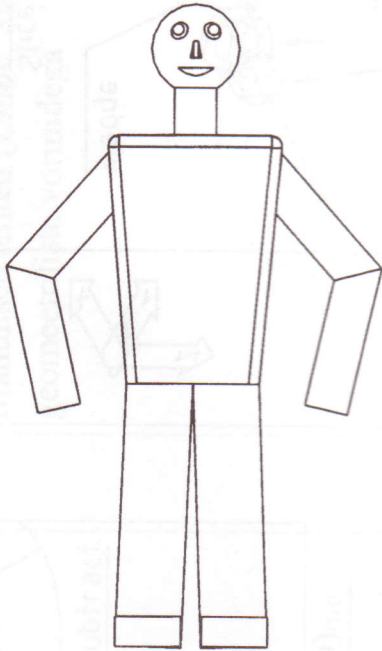
Block

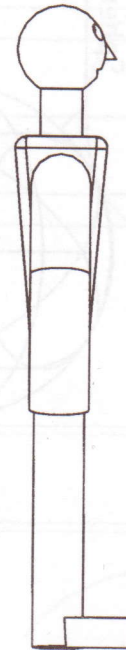
3D-inimene

Varustada inimese pea silmade, nina, suuga.
Vaata järgnevas -> *Pea loomine*

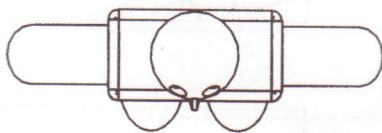
Eestvaade (*Front view*)

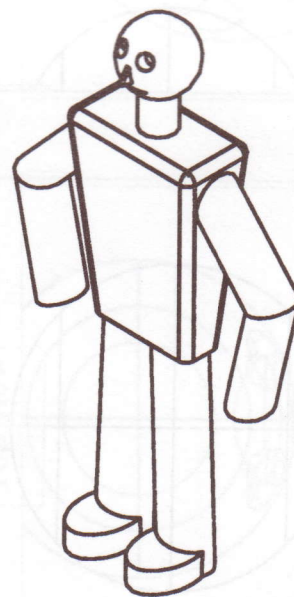
Vaade vasakult (*Left view*)

Pealtvaade (*Top view*)

Isomeetria (*Isometric view*)

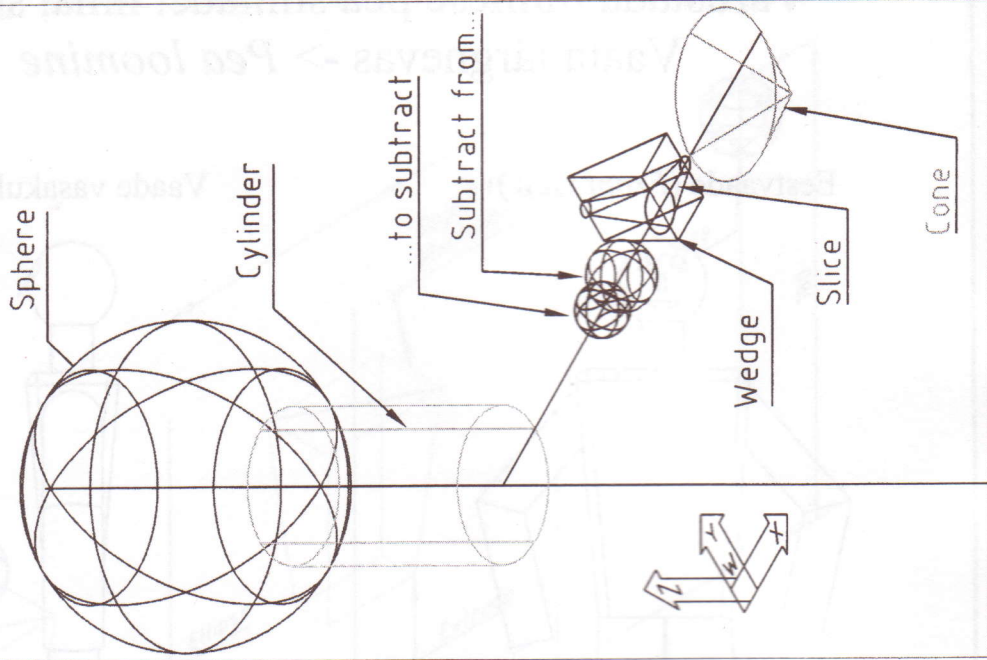

3D-inimene näoga

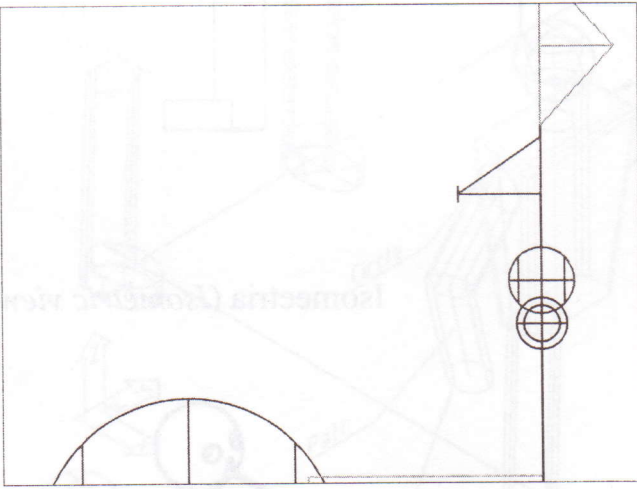
1. etapp:

Elementaarsete geomeetriliste vormide
(Sphere, Cylinder, Cone, Wedge...) ettevalmistus

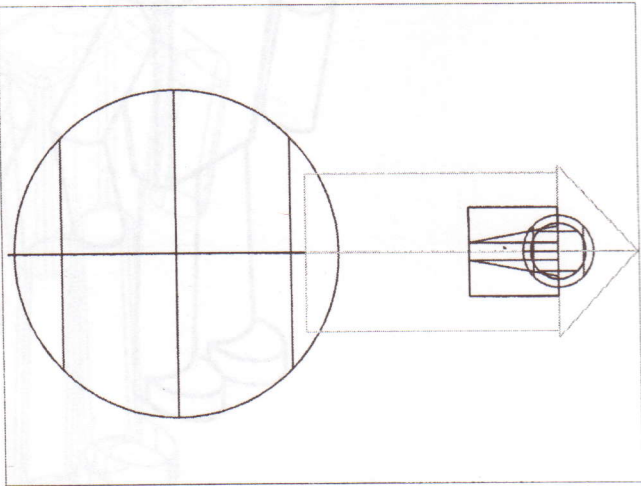

Objekti mituvaade:

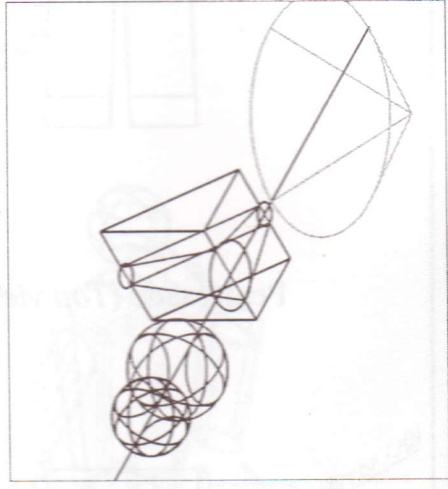
Left view

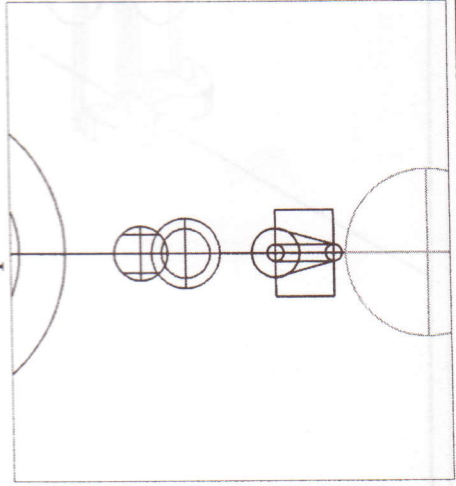
Front view

Isometric (Zoom)

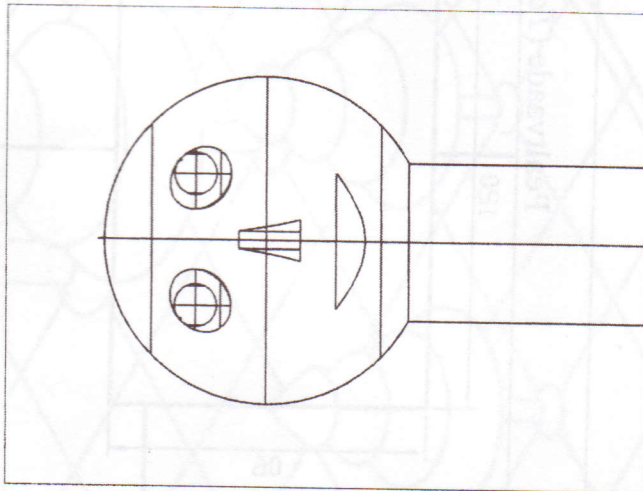

Top view

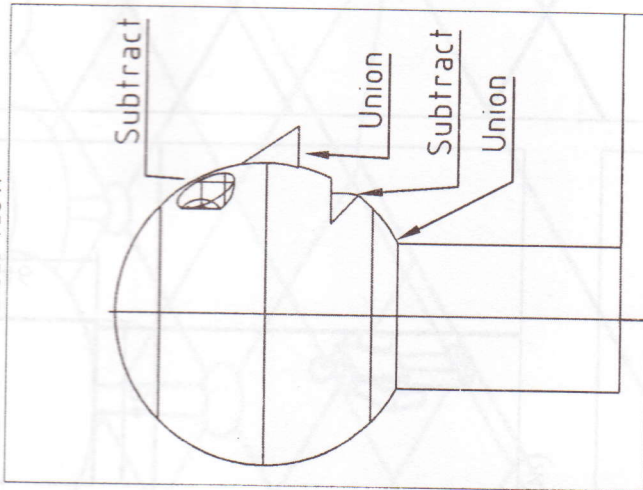

Objekti mituvaade:

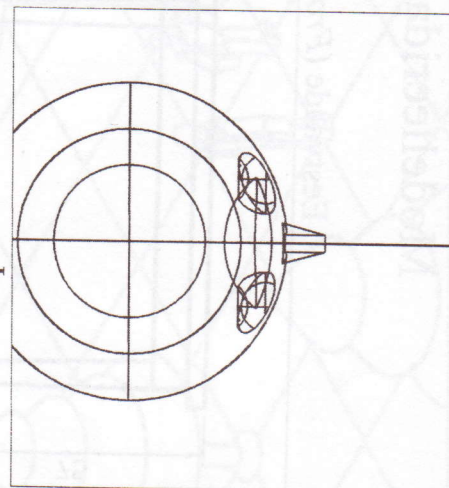
Front view

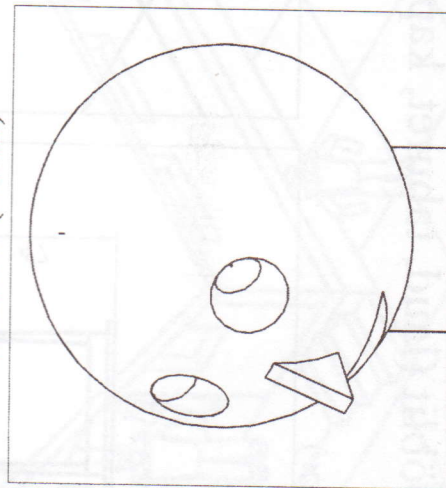
Left view

Top view

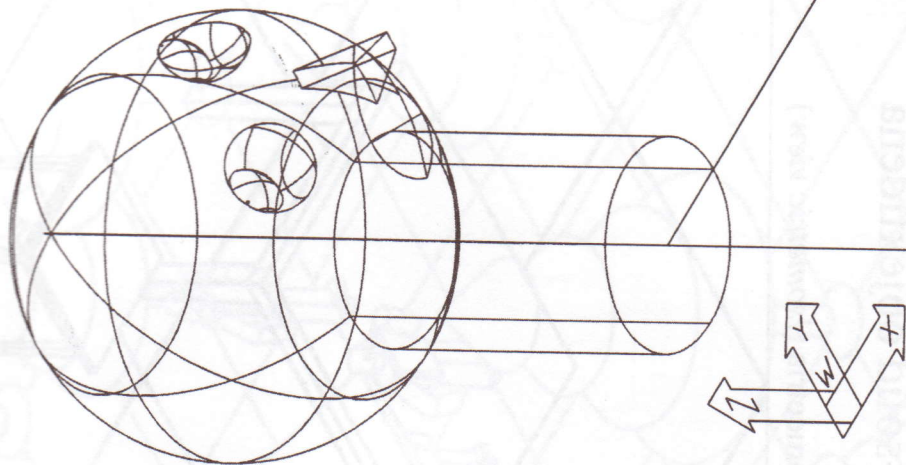

Isometric (Zoom)

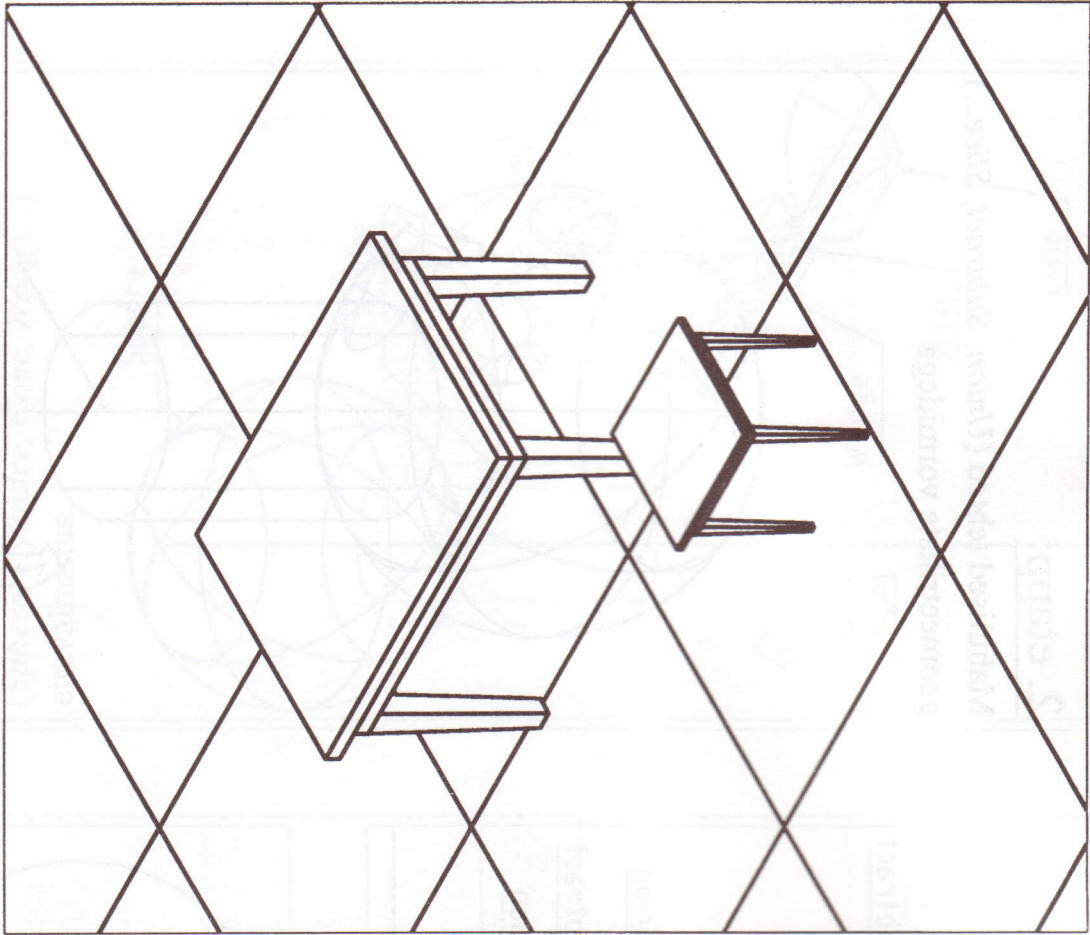
2. etapp:

Mahulised tehted (*Union, Subtract, Slice...*)
geomeetriliste vormidega

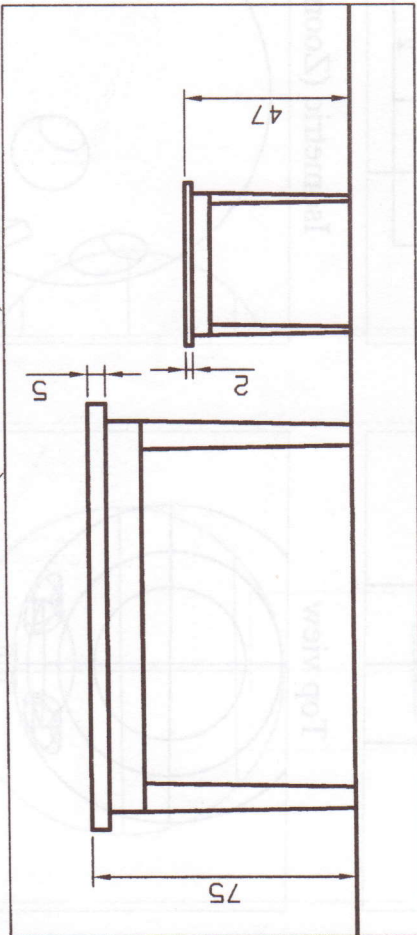

Modelleerida mööblit (laud, taburet, kapp ...) 3D-solid objektidena

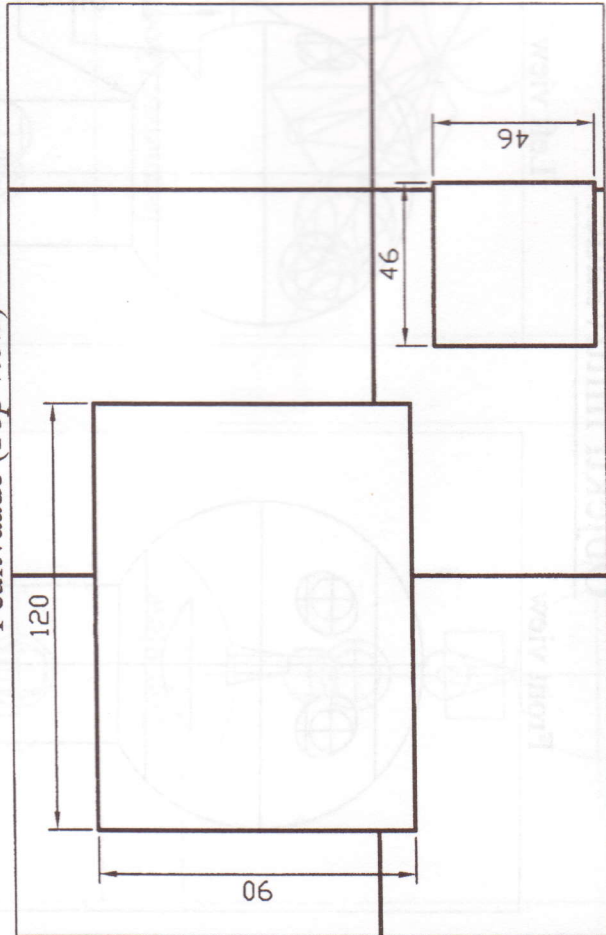
Isomeetria (Isometric view)

Eestvaade (Front view)

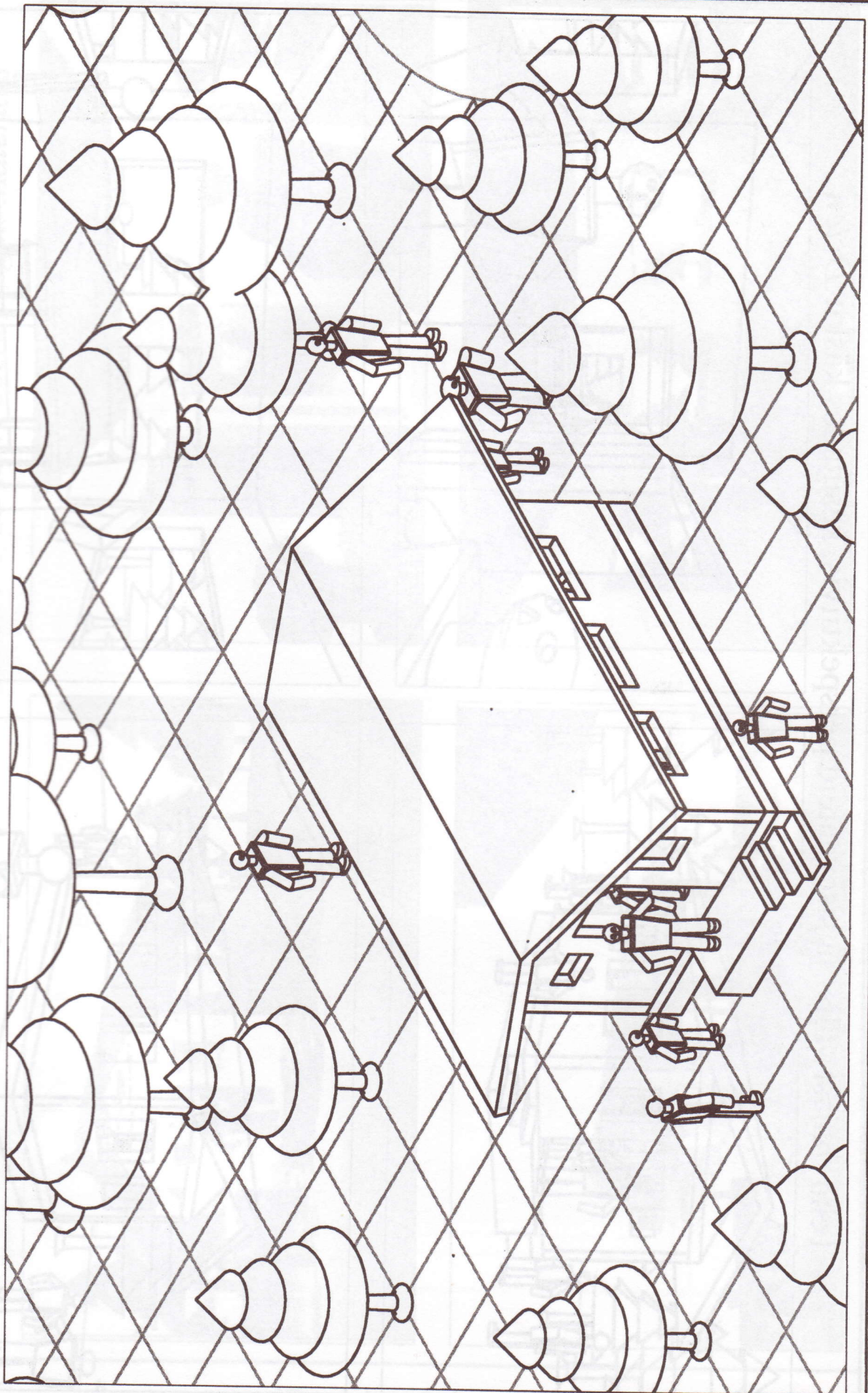

Pealtvaade (Top view)

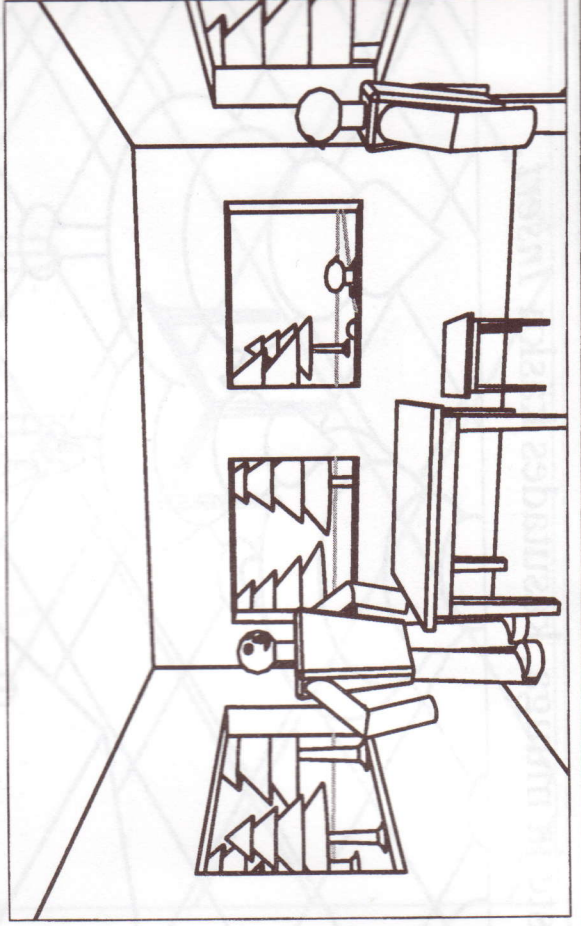
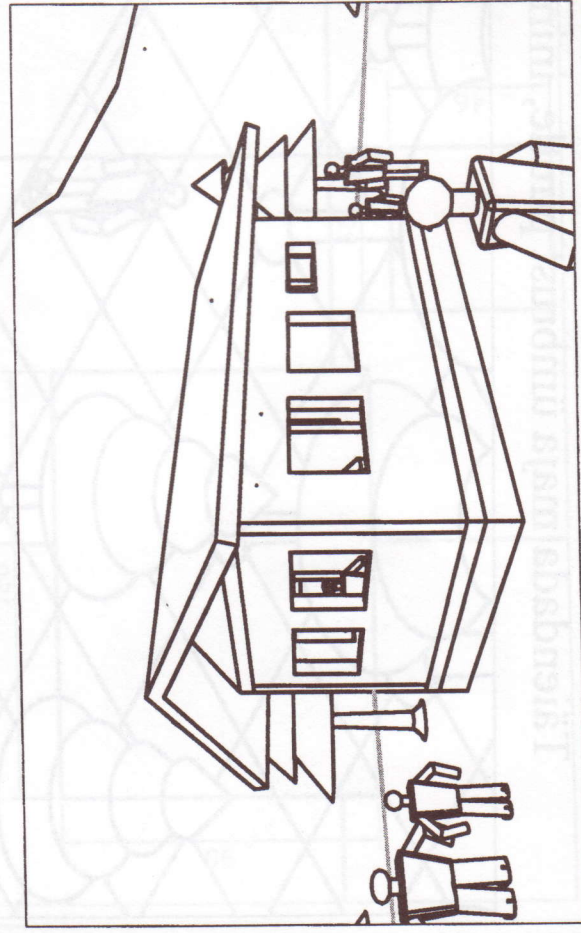
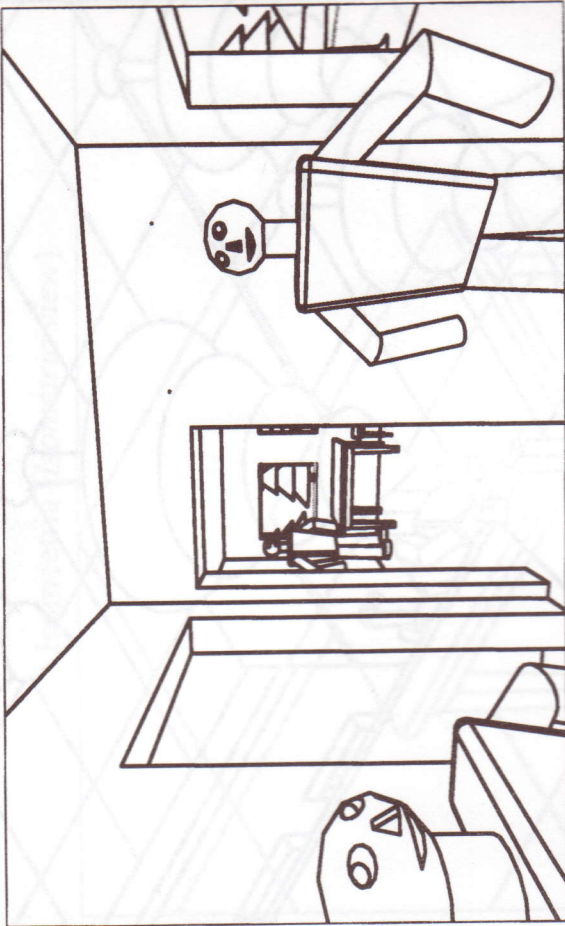
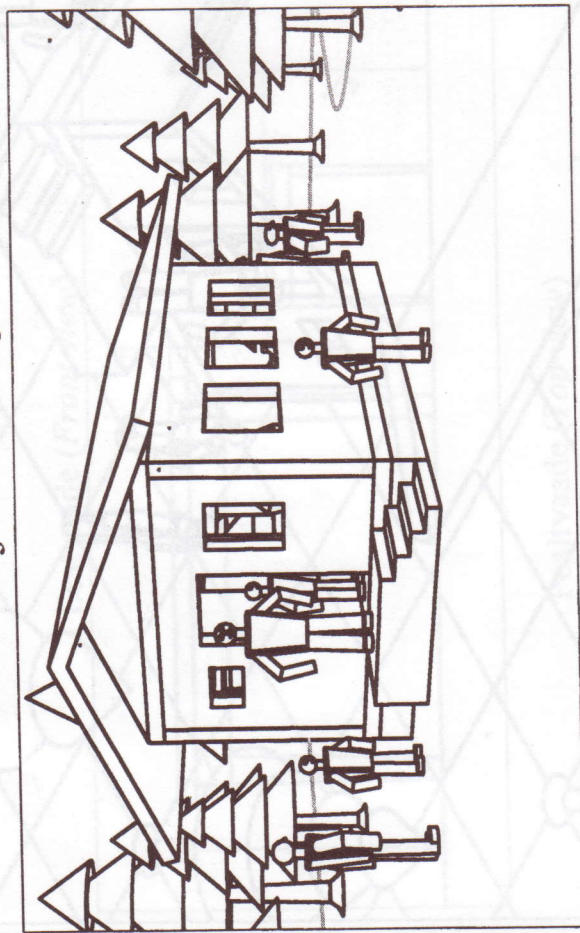
3D-mööbel

Täiendada maja ümbrust puude, inimeste ja muuga, kasutades käsku *Insert*.

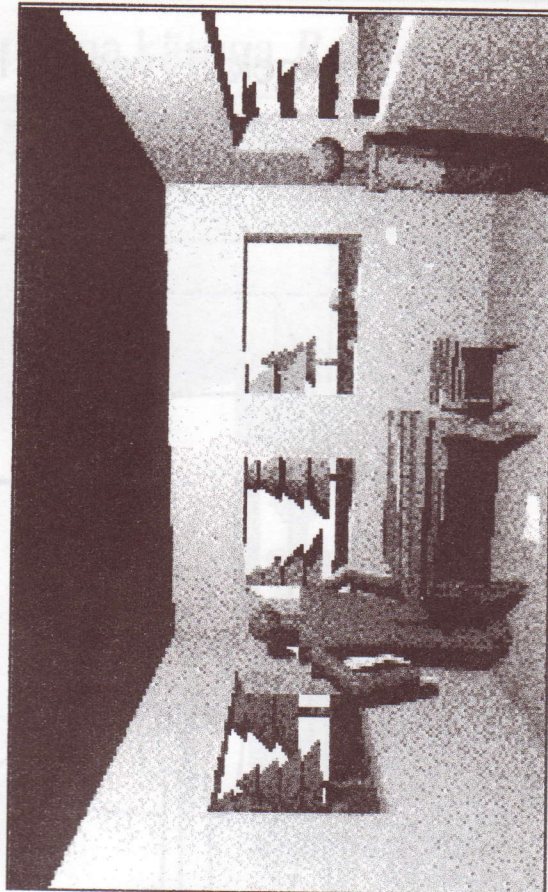
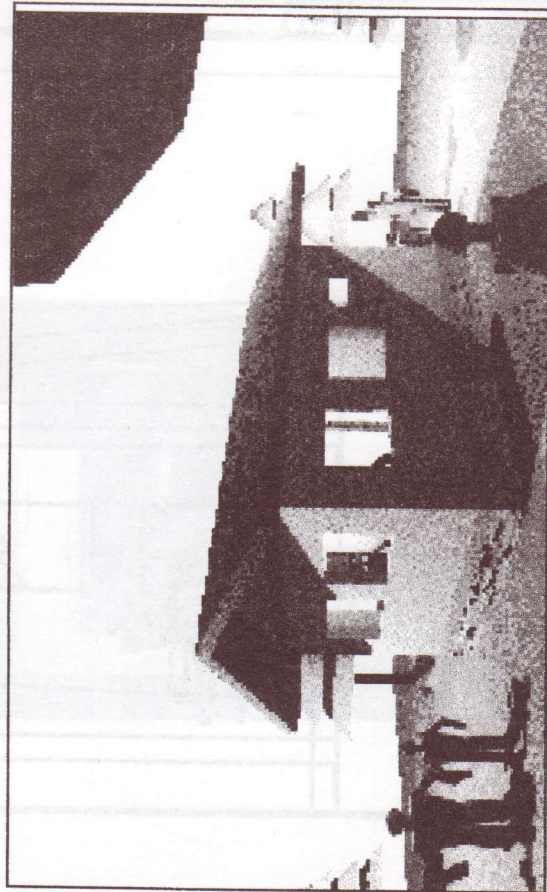
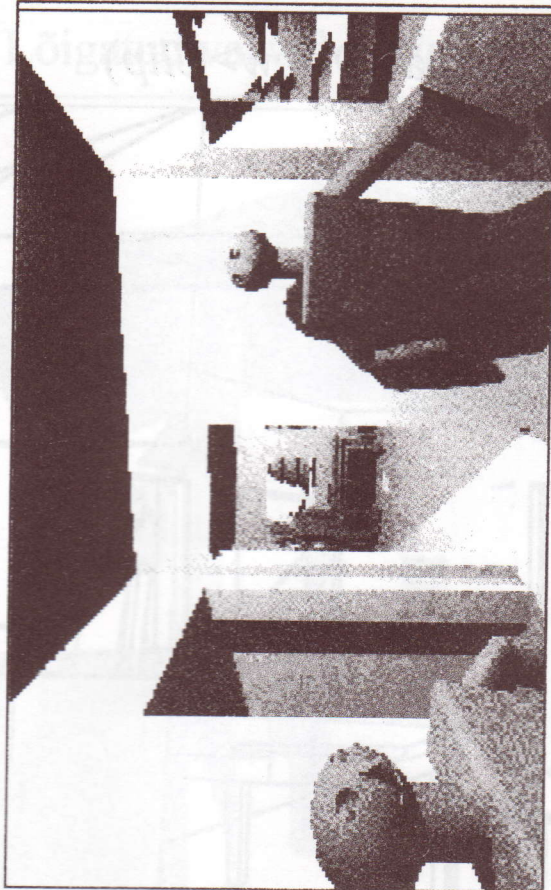
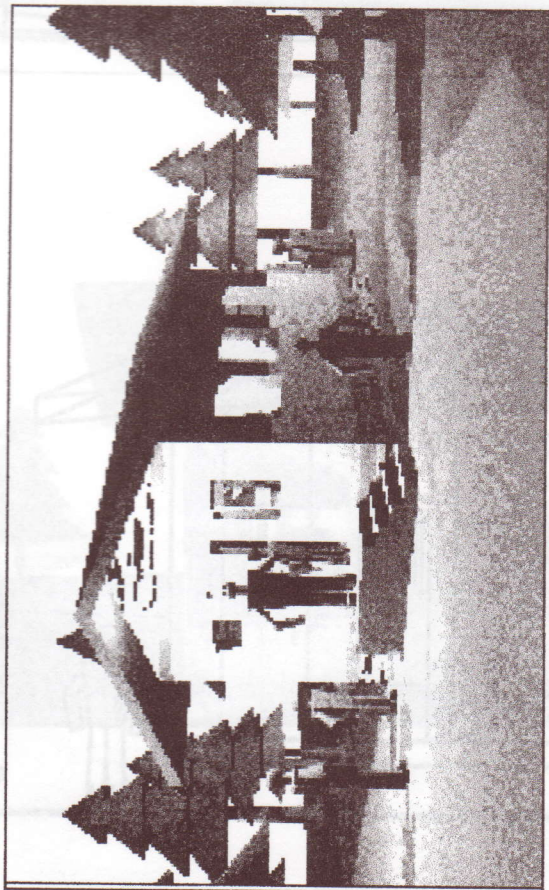
3D-maja koos ümbrusega

Teha majast välis- ja sisevaateid perspektiivis, kasutades käsku Dview.

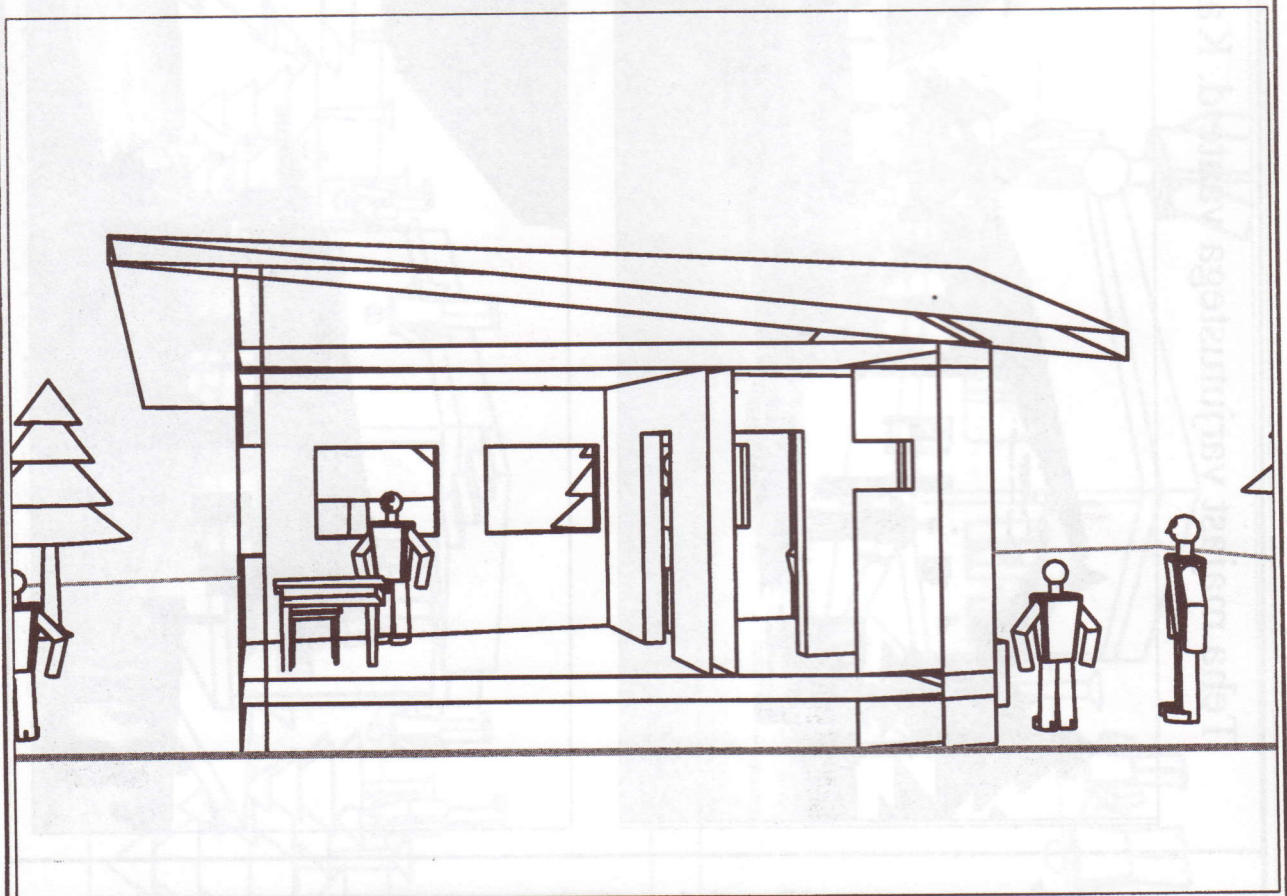
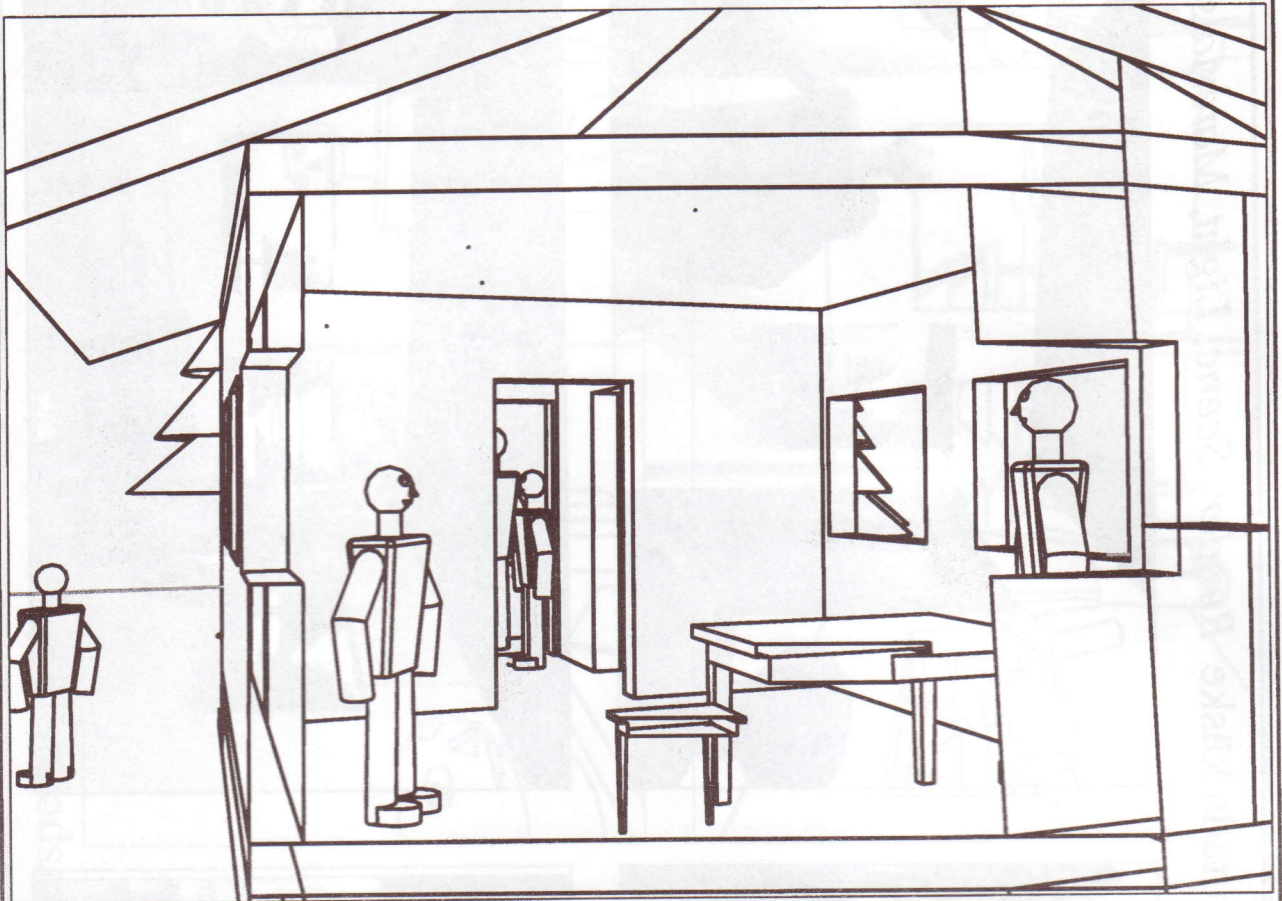
3D-maja koos ümbrusega

Teha majast varjutustega vaateid. Kasutada käske Render, Scene, Light, Materials

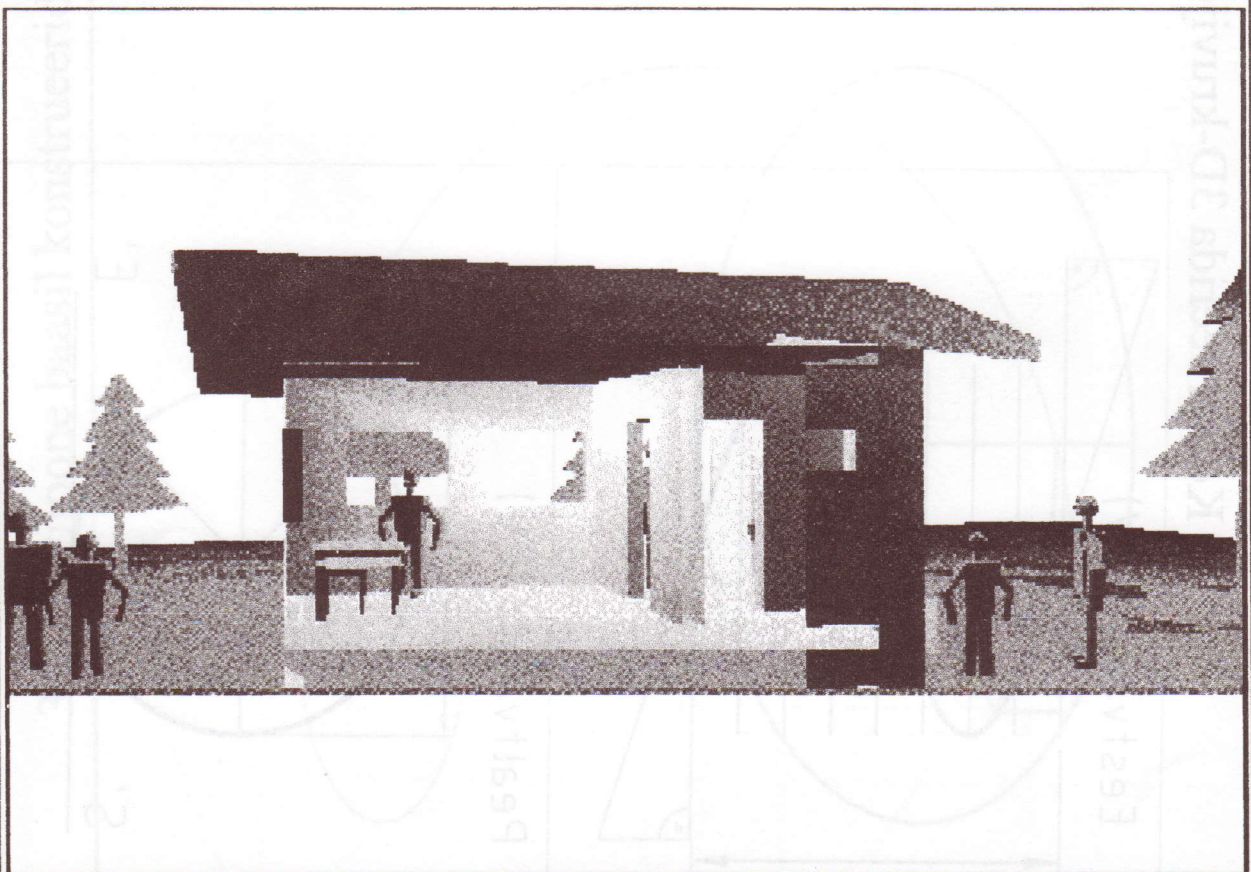
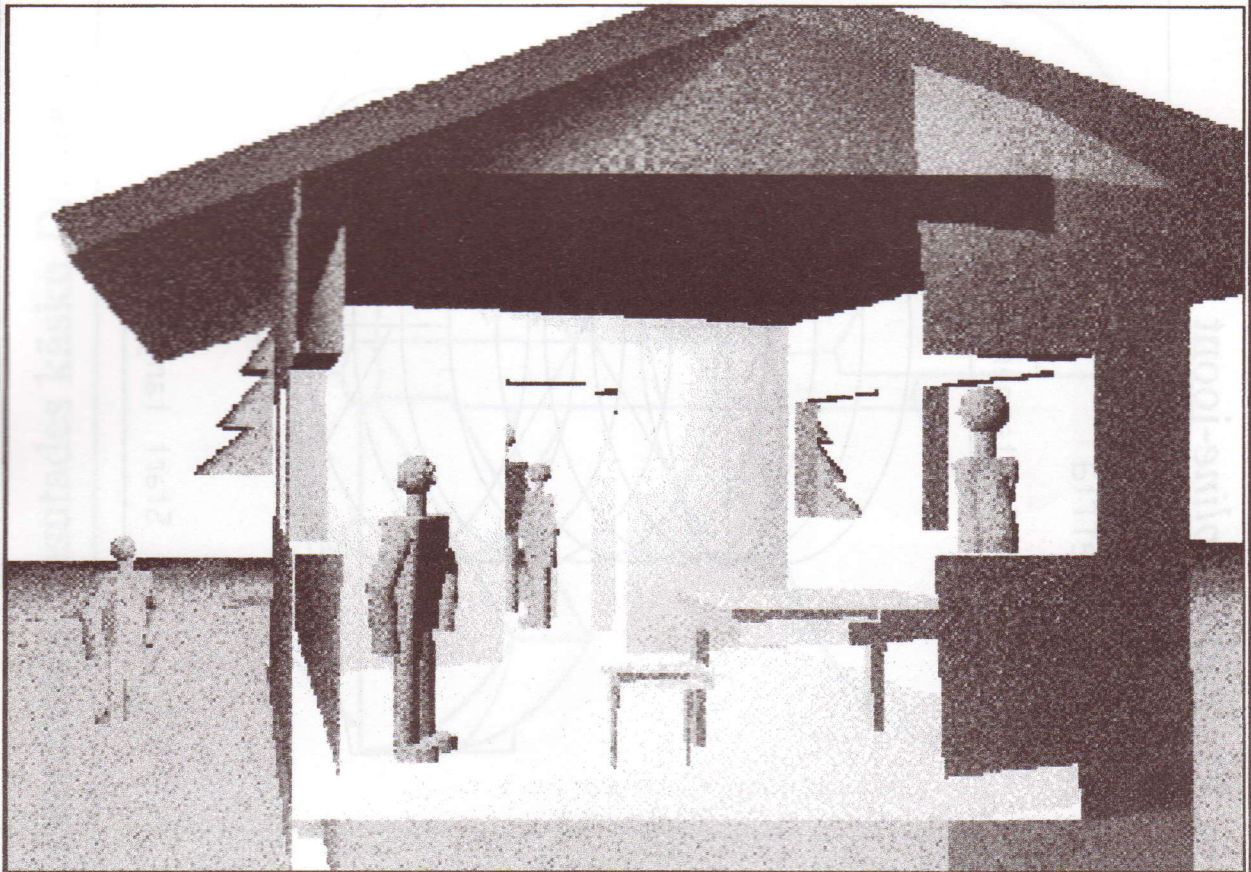
3D-maja koos ümbrusega

Perspektiivvaated lõigatuna (*Dview>Clip*)

3D-maja koos ümbrusega

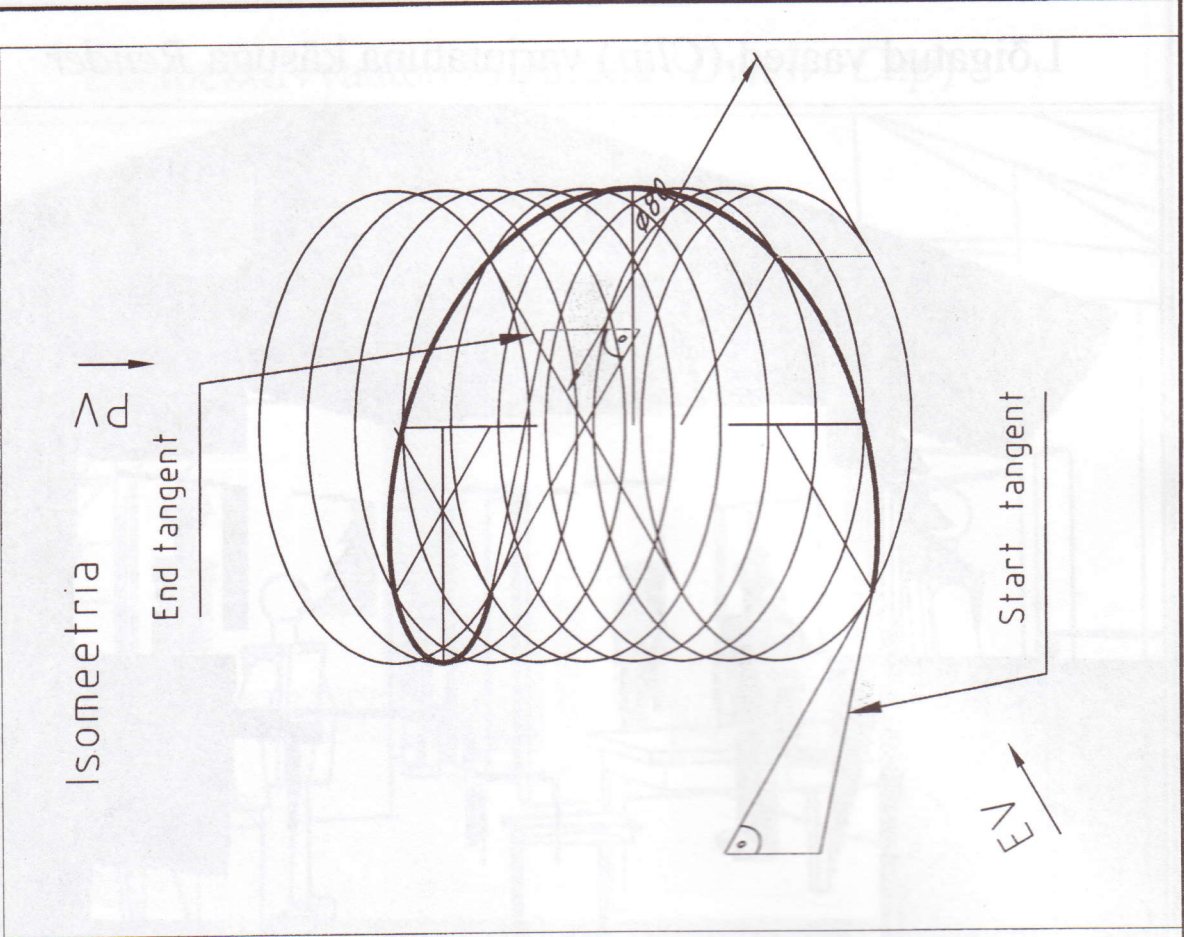
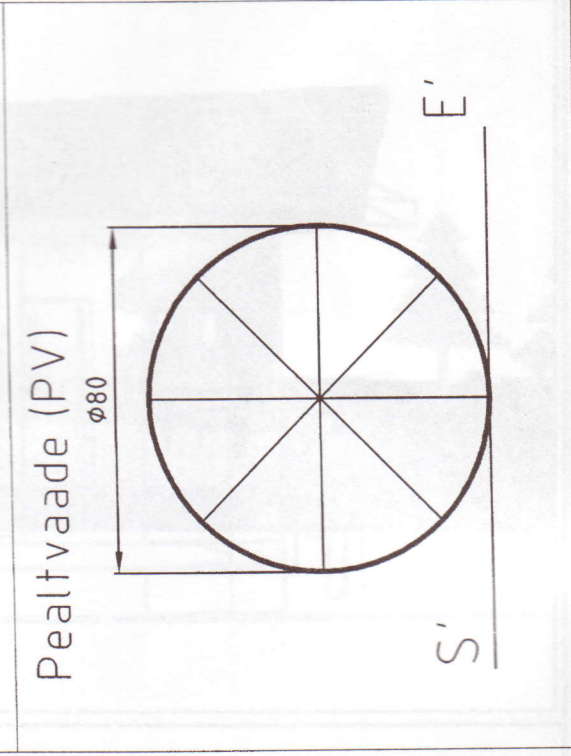
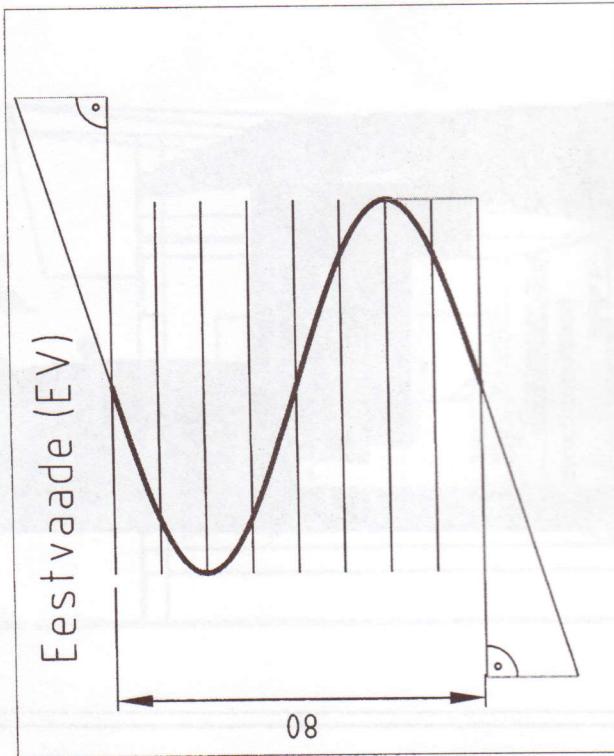
Lõigatud vaated (*Clip*) varjutatuna käsuga *Render*

3D-maja koos ümbrusega

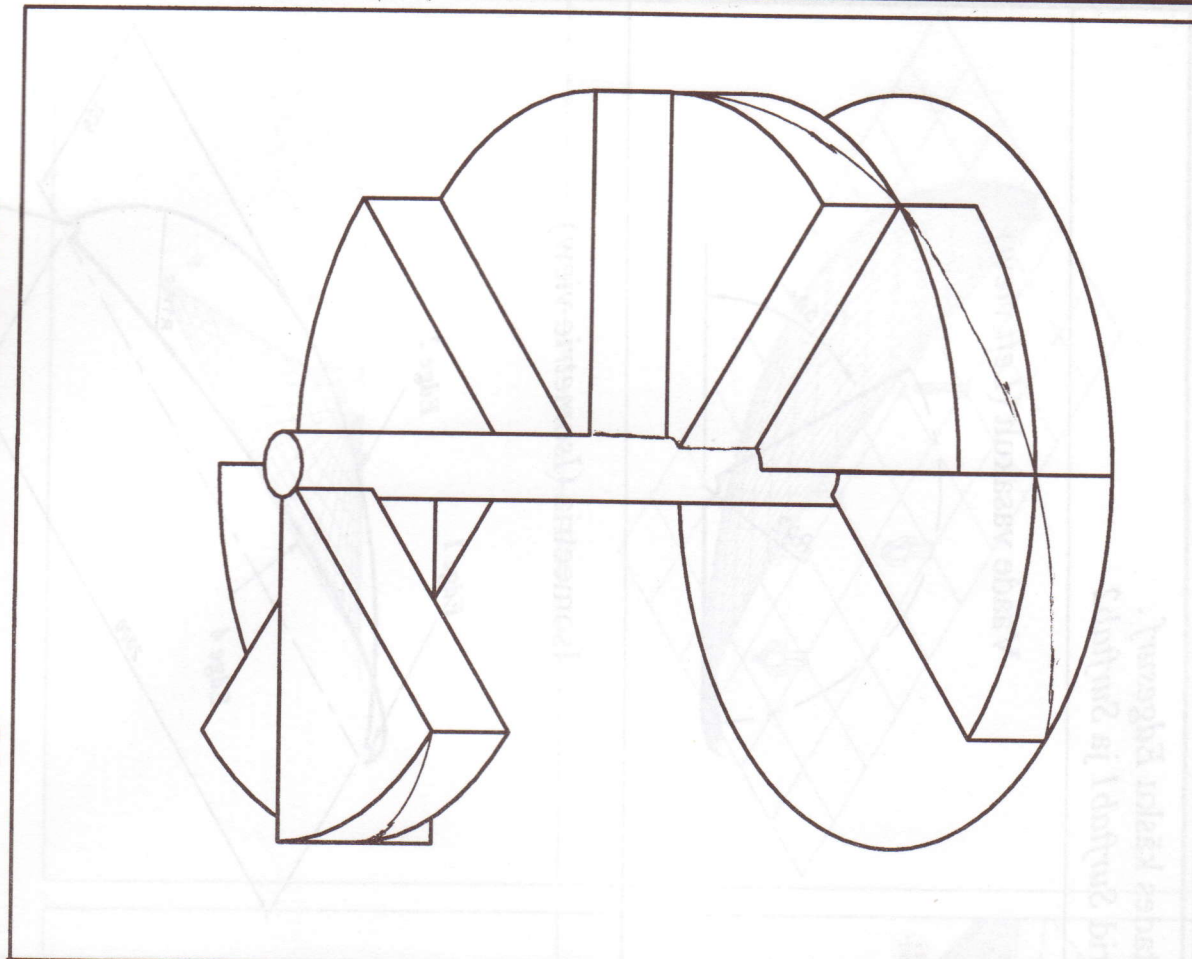
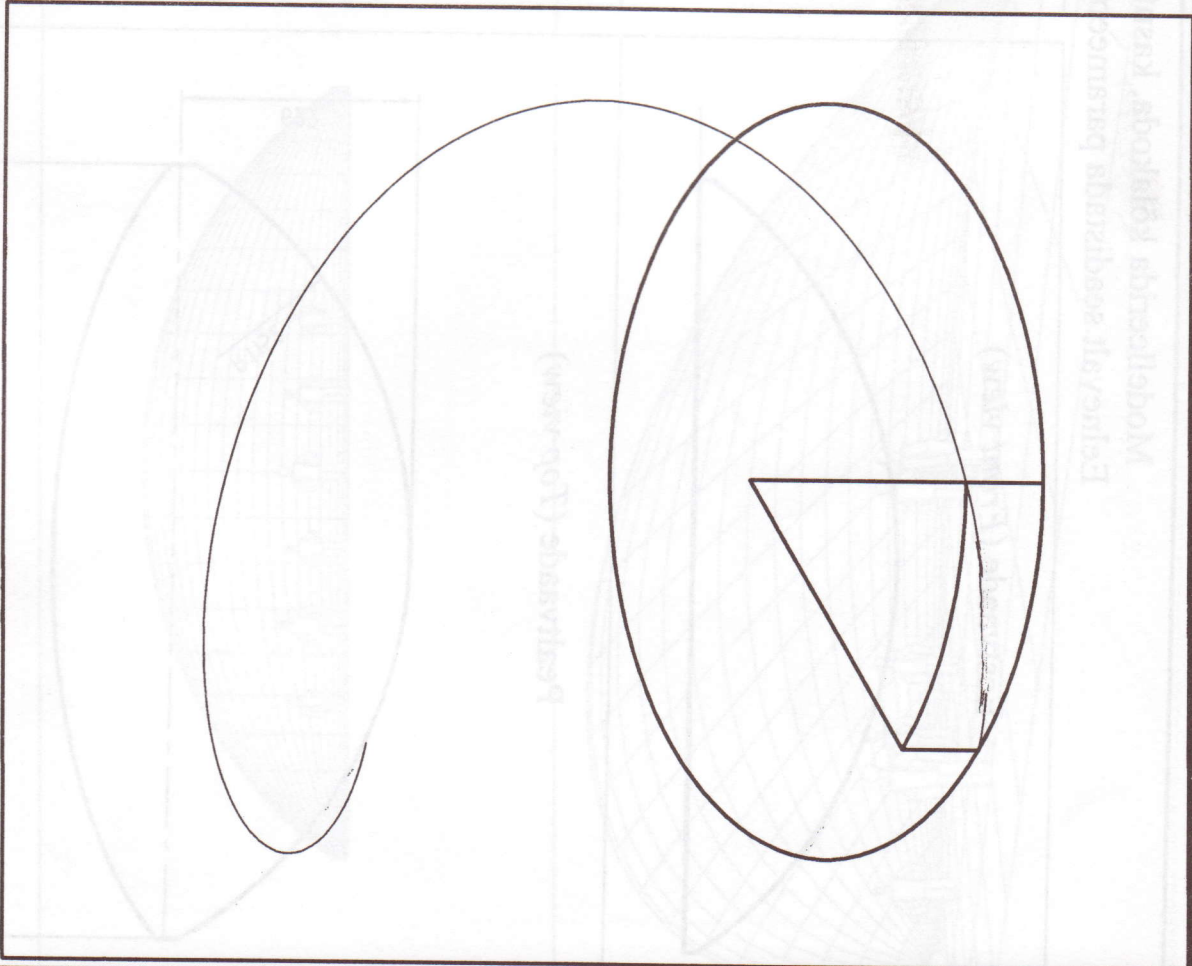

Konstrueerida 3D-kruvijoone, kasutades *Spline*-joont

3D-kruvijoone

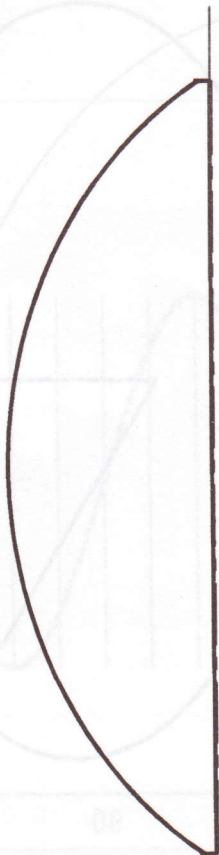
3D-kruvijoone baasil konstrueerida keerdtrepp, kasutades käsku *Divide*

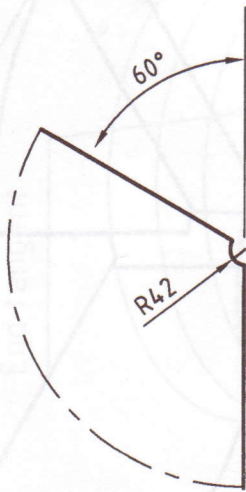
3D-keerdtrepp

Modelleerida kõlakoda, kasutades käsku *Edgesurf*.
 Eelnevalt seadistada parameetrid *Surftab1* ja *Surftab2*

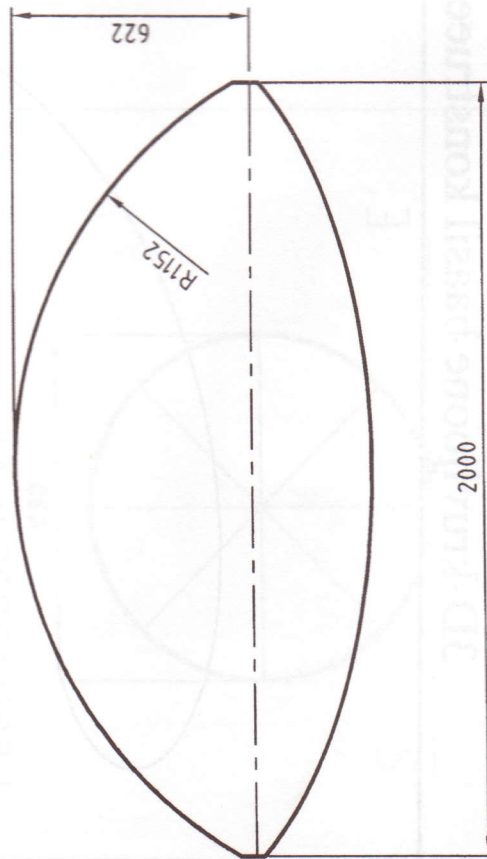
Eestvaade (*Front view*)

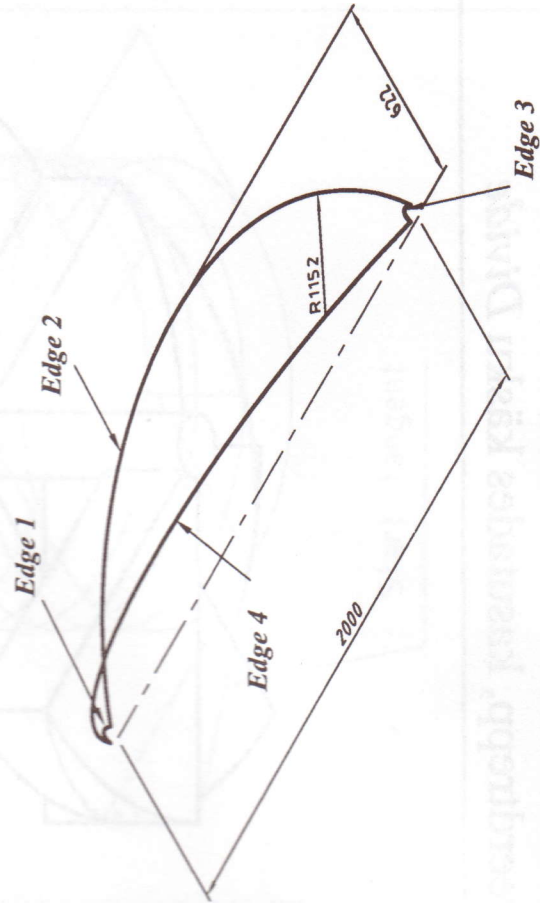
Vaade vasakult (*Left view*)

Pealtvaade (*Top view*)

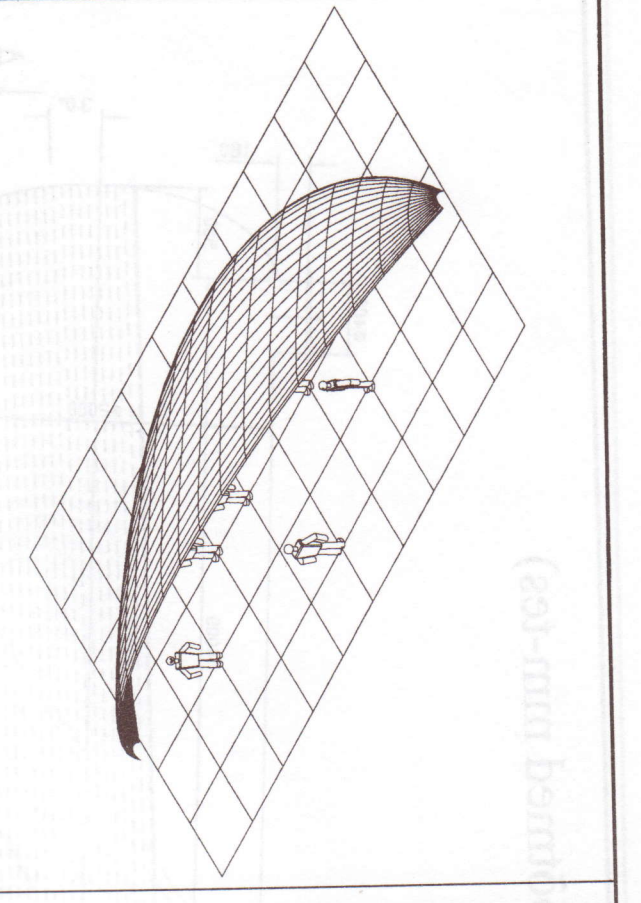
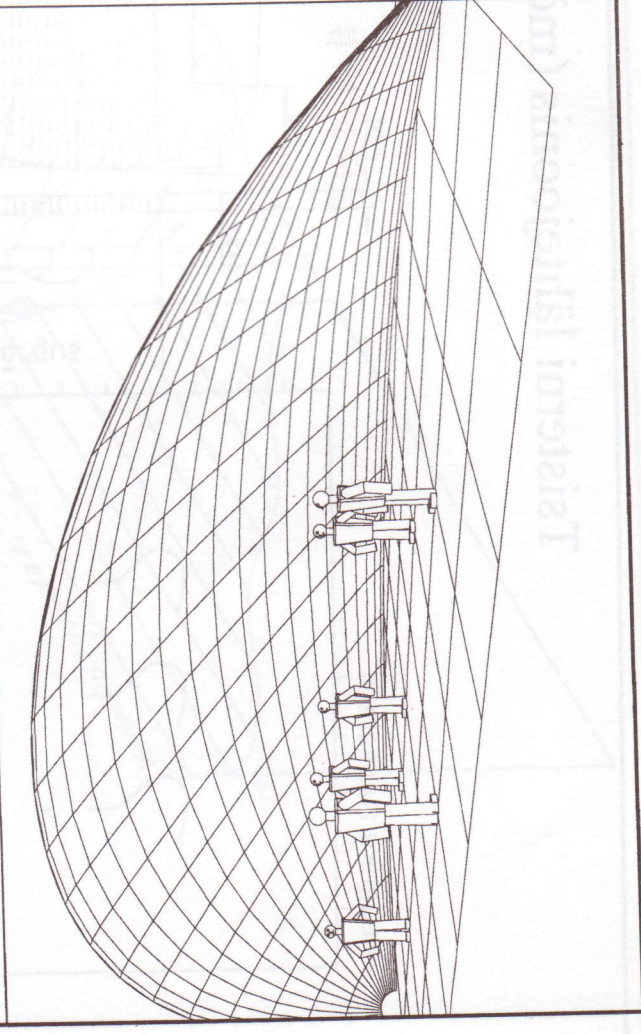
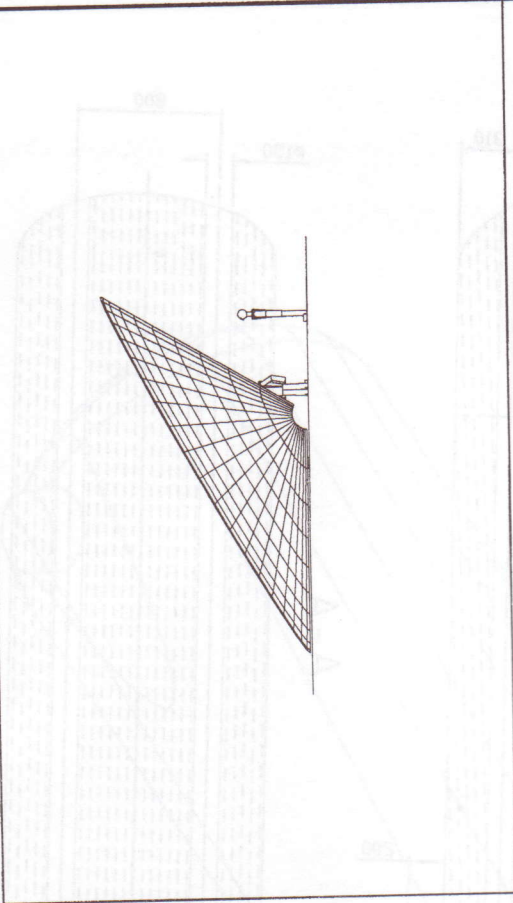
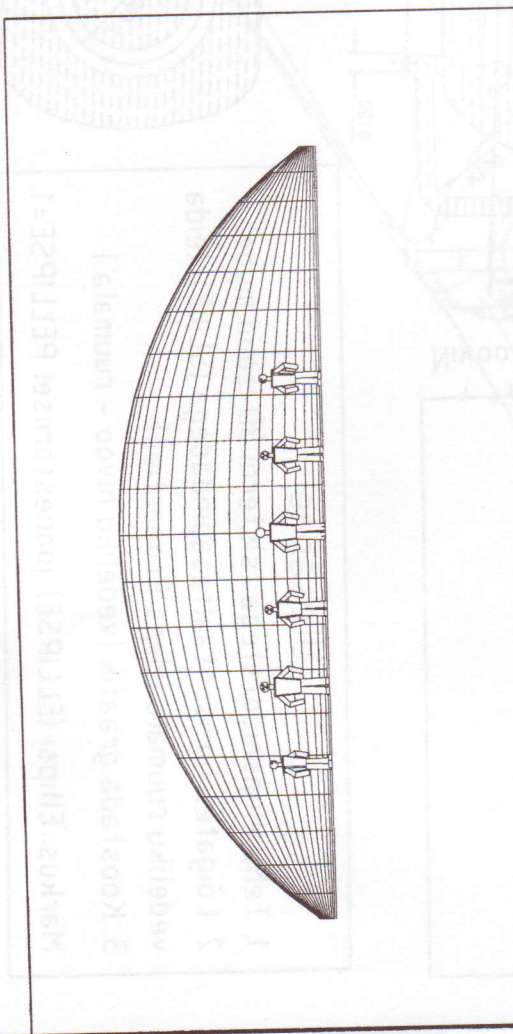

Isomeetria (*Isometric view*)

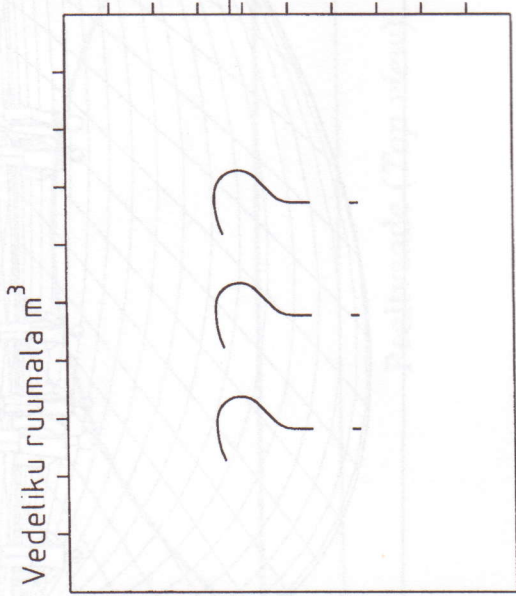
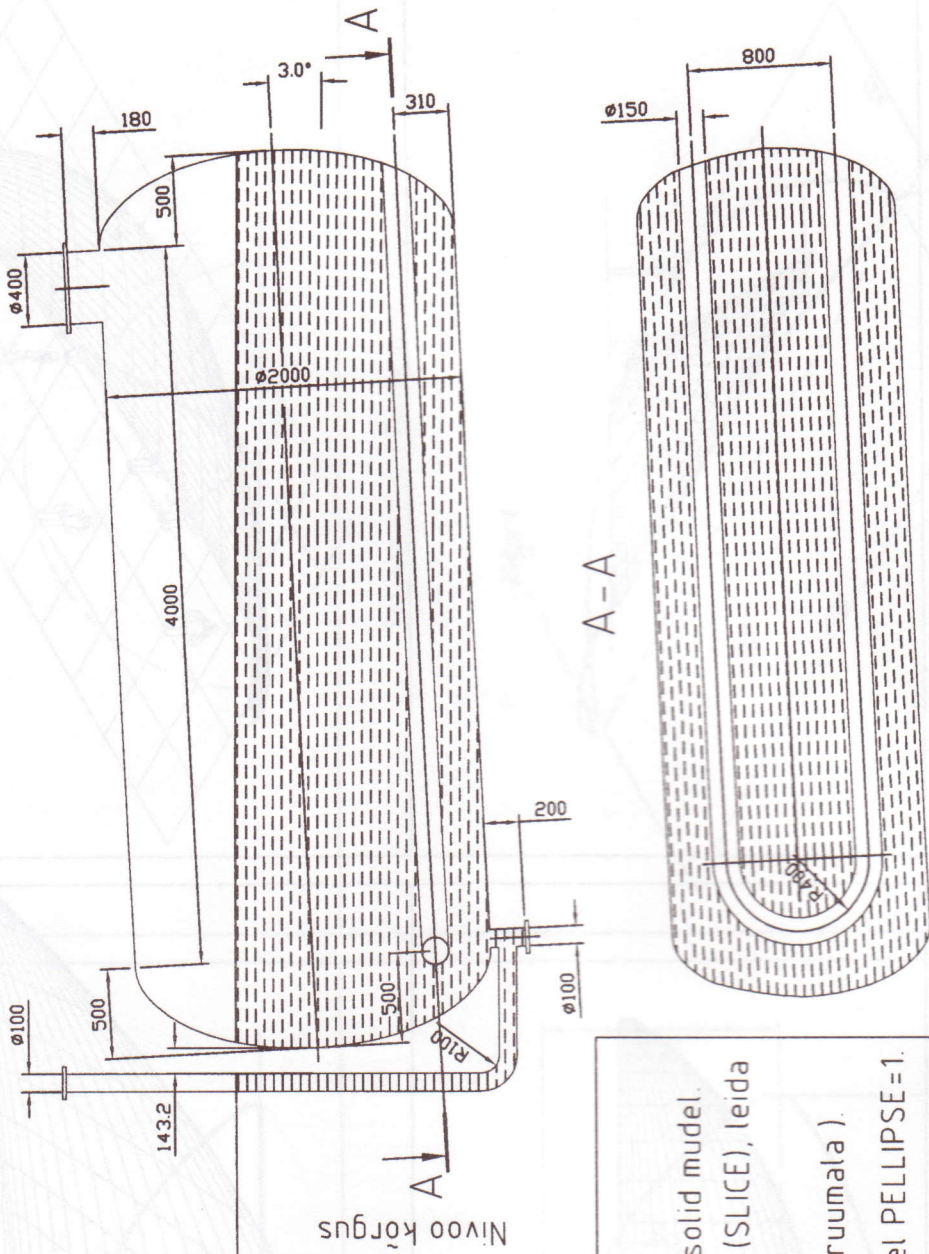
Kõlakoda

Kõlakoja vaateid M 1:200 (Zoom = 0.05xp) ning perspektiiv

Kõlakoda

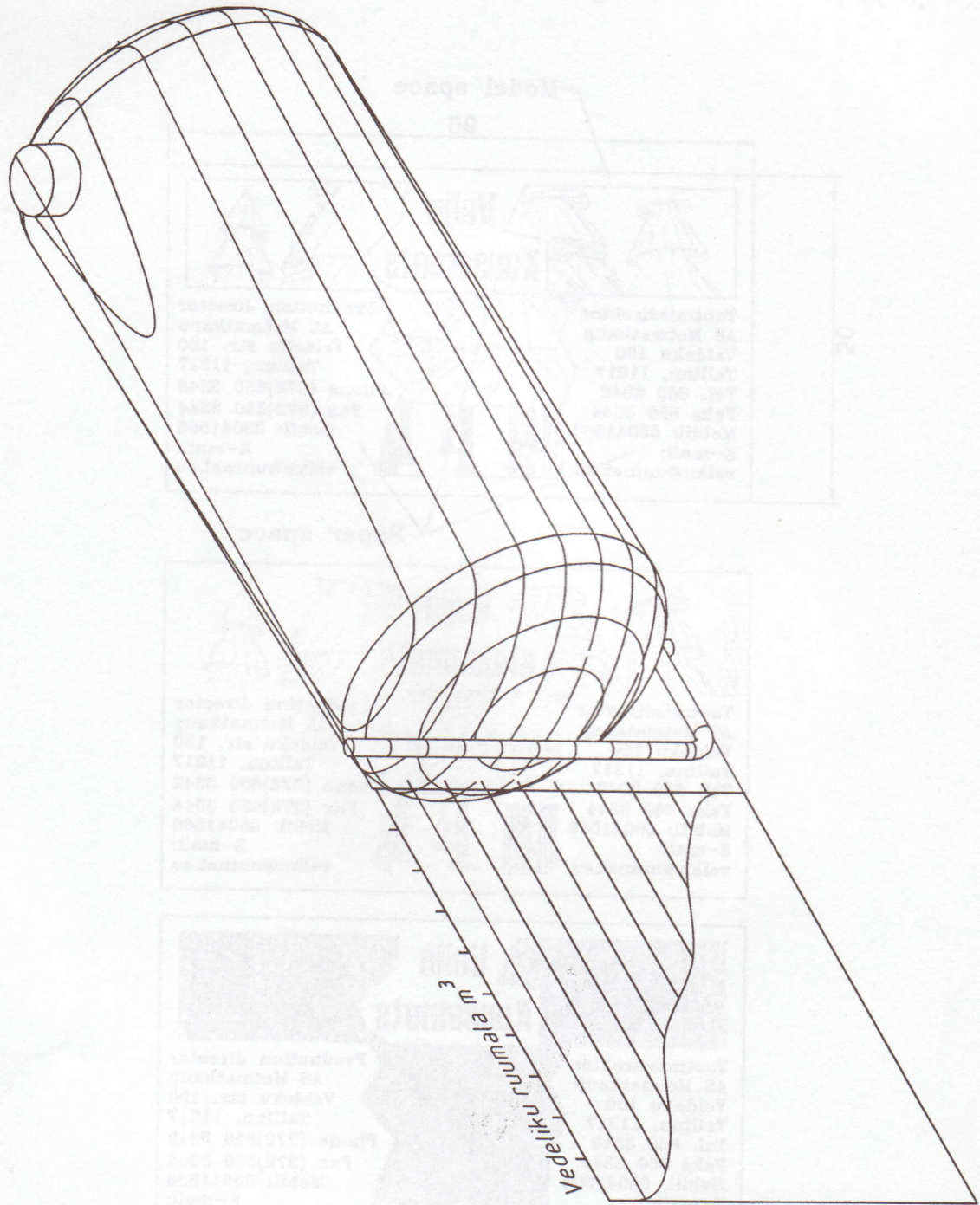
Tsisterni lähtejoonis (mõõtmes mm-tes)

- Ülesanne:
1. Taha ellipsoidstega tsisterni 3D-solid mudel.
  2. Lõigates horisontaaltasapindadega (SLICE), leida vedeliku ruumala (Mass Properties).
  3. Koostada graafik (vedeliku nivoo - ruumala).
- Märkus: Ellipsi (ELLIPSE) joonestamisel PELLIPSE=1.

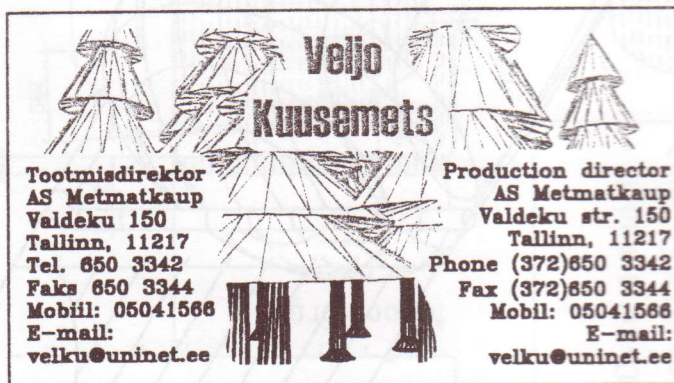
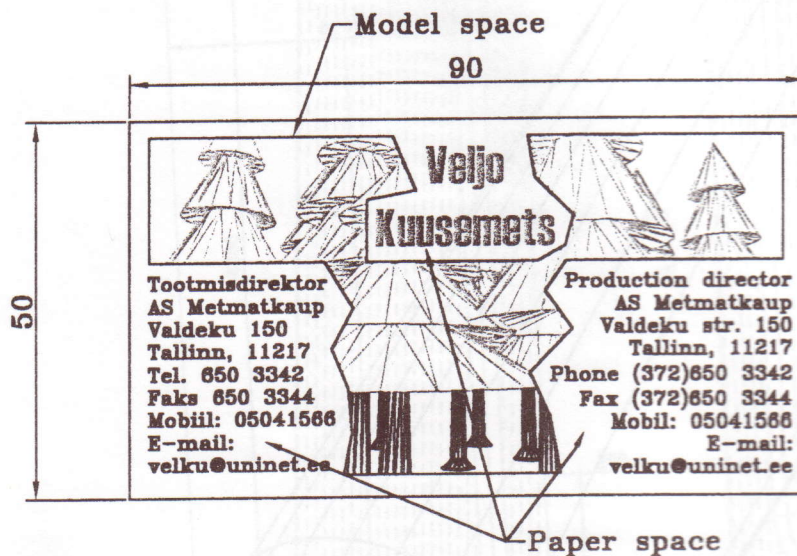
Tsistern

Tsisterni 3D-solid mudel ja graafik (vedeliku nivoo - ruumala)

Tsistern

Koostada nimekaart, kasutades taustkujutist mudeliruumis (*Model space*) ning teksti paberiruumis (*Paper space*). Teksti (*Mtext*) joondada vasakult (*Left*), paremalt (*Right*) ja keskelt (*Center*).

Nimekaart